

7 HAZİRAN SEÇİMİNE DOĞRU HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ (HDP)

VAHAP COŞKUN

7 HAZİRAN SEÇİMİNE DOĞRU
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
(HDP)

VAHAP COŞKUN

COPYRIGHT © 2015

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama : Ümare Yazar

Kapak fotoğrafı: AA

Baskı : Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel:+90 312.551 21 00 | Faks :+90 312.551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

Eyüp İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C. Office

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106

Washington, D.C., 20036 USA

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No 19 Cairo MISIR

Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
HDP GELENEĞİ VE SEÇİMLER	9
HDP'NİN KURULUŞU	11
HDP VE CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ	14
7 HAZİRAN SEÇİMİ VE HDP'NİN SEÇİME PARTİ OLARAK GİRME KARARI	16
HDP'NİN SEÇİME PARTİ OLARAK GİRMESİNİN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI	17
HDP'NİN SEÇİM BİLDİRGESİ	22
HDP VE ÇÖZÜM SÜRECİ	24
SEÇİM BARAJINI AŞMAK VEYA AŞMAMAK	25
SONUÇ YERİNE	27

YAZAR HAKKINDA

Vahap COŞKUN

Vahap Coşkun, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Lisans ve yüksek lisans öğrenimini Dicle Üniversitesi'nde gören Coşkun, doktorasını ise Ankara Üniversitesi'nde tamamladı. Çeşitli gazete ve dergilerde çok sayıda makalesi yayımlandı. İnsan hakları, demokrasi, Kürt Sorunu ve bunun hukuki yansımaları üzerine çalışmaları bulunuyor.

ÖZET

Demokrasilerde her seçim önemlidir. Zira her seçim, ülkenin yönetim kadrolarını belirler ve geleceğini şekillendirir. Ancak bazı seçimler, hem içinde bulunulan şartlar hem de gündeme taşıdığı konular nedeniyle daha fazla önem taşır. Çünkü bu tür seçimlerin sonuçları, ülkenin bütün siyasi dengelerini değiştirme potansiyeline sahiptir.

Türkiye 7 Haziran'da böyle bir genel seçim yapacak. Tartışma masasında yeni anayasanın yapılması, yönetim sisteminin değişmesi ve çözüm sürecinin akıbeti gibi son derece önemli meseleler var. Seçim gecesi ortaya çıkacak olan siyasi tablo, bu meselelerde ne şekilde yol alınacağını gösterecek. Dolayısıyla 7 Haziran seçiminin hayati bir değeri haiz olduğu söylenebilir.

Bugün Halkların Demokrasi Partisi'nde (HDP) temsil edilen siyasi gelenek, 2007 ve 2011'de yüzde 10'luk baraj nedeniyle seçimlere bağımsız adaylarla girmişti. 2015 genel seçiminde ise HDP parti kimliğiyle yarışma kararı aldı. Bu kararlar birlikte kamuoyunun ilgisi HDP'ye odaklandı. İnsanlar en çok HDP'nin nasıl bir performans göstereceğini ve yüzde 10 barajını aşip aşamayacağını merak ediyor. Bu normal; çünkü HDP'nin parlamentoda yer alıp almamasına bağlı olarak politik hesaplar gözden geçirilecek, siyasi pozisyonlar belirlenecek, senaryolar yeniden yazılacak.

HDP barajı aşmak için önemli hamleler yaptı. Söylemini değiştirdi, hizmeti öngören bir beyanname hazırladı ve merkeze yöneldi. Kemikleşmiş etnik siyaseti aşmaya çalıştı, geleneksel olarak kendisine destek verenlerin dışındaki kesimlerin oylarına talip oldu. "Kürt partisi" kimliğinden sıyrılıp "Türkiyeli olma", "sol bir parti olma" hedefini önüne koydu.

Seçmenin HDP'deki bu değişikliğe kısa vadede nasıl bir tepki vereceği ve HDP'nin barajı aşip aşmayacağı 7 Haziran gecesi belli olacak. HDP'nin önünde uzun ve zorlu bir yol var. Eğer HDP barajı geçerse bu yolda çok büyük bir aşama kaydetmiş olacak. Ama eğer baraj altında kalırsa, bu takdirde HDP'nin toplumu Türkiyelileştirmeye ikna etmesi ve merkeze yerleşebilmesi için çok daha fazla çaba sarf etmesi gerekecek.

Bu analiz, HDP geleneğinin 1990'lı yıllardan bu yana seçim performanslarını inceleyerek, HDP'nin 2015 genel seçimi için geliştirdiği stratejisini tartışmaktadır.

GİRİŞ

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra “Kürt kimliğini” merkeze alan bir partinin siyaset sahnesine girmesi 1990 yılında oldu. Bu parti, Halkın Emek Partisi (HEP) adını taşıyordu. HEP, Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) içinde Kürt meselesinden kaynaklı bir krizden doğdu. 1989 yılında Paris Kürt Enstitüsü’nün Paris’te düzenlediği Kürt Konferansı’na katılan yedi Kürt milletvekili SHP’den ihraç edildiler. Bunun üzerine SHP’den üç milletvekilinin daha katılmasıyla 7 Haziran 1990 tarihinde HEP kuruldu.

HEP’in kuruluşunda sadece Kürt siyasetçiler bulunmuyordu. Fehmi Işıklar ve Abdullah Baştürk gibi Türk solunun ve işçi hareketinin önemli isimleri de partide yer alıyordu. Ancak HEP’in temelinde Kürt meselesi ve Kürt kimliği vardı. Dolayısıyla bu parti, yasal alandaki Kürt siyasi hareketinin başlatıcısı olarak kabul edildi.¹

HEP, 1991 yılında yapılan genel seçimlere –kendilerini dışlayarak bir nevi doğumlarına neden olan– SHP ile ittifak yaparak girdi ve parlamentoda 22 milletvekili ile temsil edilme hakkı kazandı. Ancak 1990’ların Türkiye’si tavırları,

1. Ruşen Çakır, “12 Eylül’den 12 Haziran’a Siyasi Partiler: Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)”, *SETA Analiz*, Sayı 38, (Mayıs 2011), s. 5.

söylemleri ve sembollerıyla alışılmadık bir profil çizen bu partiye ve milletvekillerine hazır değildi. Her sözleri ve davranışları bir krize dönüştürüyordu. İlk kriz TBMM’de yapılan yemin töreninde çıktı. HEP milletvekillerinin “Kürt renkleri” olarak bilinen yeşil-sarı ve kırmızı mendiller takmaları, genel kurulda bir gerginliğe sebep olmuştu. Diyarbakır Milletvekili Leyla Zana’nın yeminini Kürtçe sözlerle bitirmesi ise Meclis’te bir sarsıntı yaratmıştı.² Böylece müesses nizam teyakkuza geçti ve HEP’in kapatılması için düğmeye bastı.

HEP, bir kırılma noktasıydı. HEP’in Türkiye siyasetine etkili bir şekilde girmesi, geri dönülmez bir süreci başlattı. Bu partinin etrafında örgütlenen Kürtler, kimliklerini sisteme kabul ettirmek ve siyasetteki varlıklarını kalıcı kılmak amacındaydılar. Devletin buna cevabı çok sert oldu. Devlet, onların siyasi sahada varlık göstermelerine ve mücadele etmelerine izin vermedi. Kürt kimliğini esas alan partileri tasfiye etmek için her türlü baskı aracını kullandı. Bu partilerin yöneticilerini sürekli olarak rahatsız etti, milletvekillerini Meclis’ten attı. Kimi vekiller hapisanede bir ömür geçirirken, kimi de sokak ortasında infaz edildi. Siyasette kalma iradesinin nişanesi olan partiler peşi sıra kapatıldı.³

Aslında devlet, sadece PKK ile bağlantılı olarak gördüğü HEP ve halefi partileri değil, Kürt meselesine temas eden diğer partileri de susturmak istiyordu. Bu çerçevede Türkiye solunun ve PKK muhalifi Kürtlerin partileri de AYM

2. Leyla Zana, 1982 Anayasasının 81. Maddesinde öngörülen yemin metnini okuduktan sonra Genel Kurul’a dönmüş ve “Min ev sondê ji bo biratiya gelê Tirk û Kurd xwend (Bu yemini Türk ve Kürt halklarının kardeşliği için okudum)” demişti.

3. Anayasa Mahkemesi (AYM), HEP ile başlayan siyasi gelenek içinde yer alan çok sayıda partinin kapatılmasına karar verdi. Buna göre AYM, 1993’te HEP ve Özgürlük ve Demokrasi Partisi’ni (ÖZDEP), 1994’te Demokrasi Partisi’ni (DEP), 2003’te Halkın Demokrasi Partisi’ni (HADEP), 2009’da Demokratik Toplum Partisi’ni (DTP) kapattı. Demokratik Halk Partisi (DEHAP) hakkında 2003’te açılan kapatma davasının ise –parti, kendini feshedererek siyasi faaliyetlerine son verdiğinden– düşmesine karar verdi. Bu konuda ayrıntılı bir inceleme için bakınız: Hüseyin Murat Işık, *Anayasa Mahkemesi Kararlarında Devletin Resmi İdeolojisi*, (Adalet Yayınevi, Ankara: 2012).

tarafından kapatıldı.⁴ Buna rağmen siyaset sahası terk edilmedi. Kapatılan her partinin yerini bir yenisi aldı. HEP geleneği de DEP, ÖZDEP, HA-DEP, DTP ve BDP gibi adları farklı ama doğrultuları aynı olan partilerle siyaset yolunda ilerlemeye devam etti.

HDP GELENEĞİ VE SEÇİMLER

Çeyrek asırlık siyasi tarihi içinde HEP ve bu geleneğin devamı olan siyasi partiler 5 genel seçim (1995, 1999, 2002, 2007 ve 2011) ve 4 yerel seçime (1999, 2004, 2009 ve 2014) katıldılar. Seçimlerde farklı formülleri hayata geçirdiler. Mesela genel seçimlerden üçüne parti kimliğiyle, ikisine ise bağımsız adaylarla katıldılar. Yerel seçimlerden ise ikisine parti olarak, birine bir ittifak şemsiyesi altında, birine ise iki farklı parti olarak girdiler.

Genel Seçimler

HEP geleneği genel seçimlere ilk kez HADEP adı altında 1995'te kendi başına katıldı. 1.171.623 oy aldı ve yüzde 4.2'de kaldı. 1999'da Öcalan'ın yakalanmasının ardından yapılan genel ve yerel seçimlerde ise HADEP, bir önceki seçimlere kıyasla 300.000 daha fazla oy aldı ve oranını yüzde 4.7'ye çıkardı. 2002 genel seçimlerinde DE-HAP'ın oyu 1.960.660, oranı ise yüzde 6.2 oldu.

HEP geleneği 2007'den sonra ise yüzde 10 seçim barajı nedeniyle yeni bir strateji izlemeye

ve seçimlere bağımsız aday formülüyle girmeye başladı. 2007'deki kampanyanın başlığı "Bin Umut Adayları" idi. DTP, 43 ilde 58 bağımsız adayla seçimlere katıldı. Beklentileri 30-35 arasında milletvekili kazanmak yönündeydi. Ancak seçim sonuçlandığında kazandıkları milletvekili sayısı 22'ydi. Böylece HEP geleneği, 1991 seçimlerinden sonra ilk kez Meclis'e girdi ve grubu olan dört partiden biri oldu. 2007'de işleyen formüle 2011'de de müracaat edildi. BDP seçimlere "Demokrasi, Emek ve Barış Bloğu" olarak girdi. Bir önceki seçimde kazanılan tecrübelerle 2011'de daha iyi bir performans gösterdi ve 36 milletvekili kazandı.⁵

HEP geleneği, parti kimlikleriyle girdikleri ilk üç seçimde (1995, 1999 ve 2002) hem oy sayısını, hem de oy oranını yükseltti. Bağımsız adaylarla girilen 2007 seçimlerinde partinin oy oranında bir düşüş yaşandı ve yüzde 4'lere kadar geriledi. Bunda hem seçimlere bağımsız olarak girmekten kaynaklanan zorluklar ve deneyimsizliklerin, hem de AK Parti'nin Kürt meselesinde izlediği reformist politikanın Kürt seçmenler nezdinde kabul görmesinin payı vardı.⁶ 2011 seçimlerine ise HEP geleneği, geçmişten önemli dersler çıkararak girdi. Aday portföyünü genişletti; PKK'nin etki alanı dışında kalan Kürt gruplarla ittifak yaptı, mütedeyyin kesimlere seslenen adaylara listesinde yer verdi ve çok iyi örgütlendi. Bunun neticesinde milletvekili sayısını artırdı ve en yüksek oy oranına eriştiği 2002'deki seviyesine geri döndü.⁷

4. 1980 öncesinde programlarında Kürt meselesinin çözümüne dair önerilere yer verdikleri için iki partinin kapısına kilit vuruldu. Türkiye İşçi Partisi (TİP) 1971'de, Türkiye Emekçi Partisi (TEP) ise 1980'da AYM tarafından kapatıldı. 1980 sonrasında ise birçok parti aynı kaderi paylaştı. 1991'de Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP), 1992'de Sosyalist Parti (SP), 1993'te Sosyalist Türkiye Partisi (STP), 1995'te Sosyalist Birlik Partisi (SBP), 1996'da Demokrasi ve Değişim Partisi (DDP), 1997'de Emek Partisi (EP) ve 1999'da Demokratik Kitle Partisi (DKP) hakkında kapatılma kararı verildi. Hak ve Özgürlükler Partisi'ne (HAKPAR) ilişkin karar, bu konudaki tek istisnayıdır. 2008'de karar bağlanan davada 5'e 6 oyla, Kürt meselesinin çözümü için federasyon öneren HAKPAR'ın kapatılmasına hükmedildi. Işık, s. 105-247.

5. 2011 seçimlerinin ilk resmi sonuçlarına göre, Diyarbakır'daki 112 milletvekilliğinden 6'sını bağımsız adaylarla seçime giren BDP, 5'ini ise AK Parti kazanmıştı. Ancak YSK daha sonra bağımsız milletvekili seçilen Hatip Dicle'nin almış olduğu bir ceza nedeniyle vekilliğini düşürdü, onun yerine AK Parti'den Oya Eronat'ın milletvekili olduğunu ilan etti. Böylece BDP'nin toplam milletvekili sayısı 35'e düştü.

6. 2007 genel seçimleri hakkında bir değerlendirme için bakınız: Vahap Coşkun, "Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da İki Partili Bir Siyasi Yapı", *Demokrasi Platformu*, Yıl 3, Sayı 11, (Yaz 2007).

7. 2011 genel seçimleri hakkında bir değerlendirme için bakınız: Vahap Coşkun, "Doğu ve Güneydoğu'da Seçim", *Zaman*, (13 Haziran 2011).

Yerel Seçimler

HEP siyaset sahnesine çıktıktan sonra ilk yerel seçimler 1994 yılında yapıldı. DEP, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın çağrısına uyarak bu seçimleri boykot etti. DEP'in boykot kararı, bilhassa Refah Partisi'ne (RP) çok büyük bir fayda sağladı. İstanbul ve Ankara gibi metropollerini kazanarak siyasetin merkezine yürüyen RP, DEP'in boykot kararıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da da büyük bir başarı kazandı.

28 Şubat 1997'de başlayan post-modern darbe girişimini savuşturmak amacıyla hükümet, genel ve yerel seçimlerin birlikte yapılmasına karar verdi. yüzde 4.7 oy alan HADEP, genel seçimlerde yüzde 10 barajının altında kaldı. Fakat HADEP için seçimlerin asıl önemli tarafı yerel düzeyde iktidara gelmesiydi. HADEP, bu seçimlerde 7'si il (Ağrı, Batman, Bingöl, Diyarbakır, Hakkâri, Siirt ve Van) olmak üzere toplam 37 belediye başkanlığını kazandı.

2004 yerel seçimlerinde DEHAP, 1999 ve 2002 seçimlerinde yakalanan ivmeye ters bir siyasi tercihte bulundu. Tüm Türkiye'yi kucaklama düşüncesiyle Murat Karayalçın'ın liderliğini yaptığı Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) çatısı altında seçime girdi. Ancak bu tercihe seçmen tevaccüh göstermedi. DEHAP, 7 belediyeden dördünü (Ağrı, Bingöl, Siirt ve Van) kaybetti, sadece üçünü (Batman, Diyarbakır ve Hakkâri) elinde tutabildi. Şırnak ve Tunceli'yi kazandı. Böylece 5'i il olmak üzere toplam 54 belediye kazanmış oldu.

1999 ve 2004 yerel seçimlerinden sonra HADEP'in bölgesel düzeyde iktidarın önemli bir paydaşı haline gelmesi iki açıdan çok önemliydi: İlki, TBMM'de temsil edilme olanağı bulamayan bir siyasi hareketin belediyeler üzerinden temsil edilme olanağı yakalamasıydı. Belediye başkanları bu dönemde sadece belediye hizmetleriyle ilgilenmediler, aynı zamanda genel siyaseti temsil etme yükümlülüğünü de sırtladılar. İkincisi, belediyelerin kazanılması Kürt kimliğinin inşasında önemli bir dönüm noktası teşkil etti. HA-DEP belediyeleri, kültürel faaliyetlere büyük bir önem verdiler. Festivaller, paneller, sempozyum-

lar düzenlediler; Kürt tarihini, Kürt edebiyatını gündeme getirdiler ve gündemde tuttular. Keza mekanın kimlik dönüştürücü etkisinden istifade ettiler. Eski cadde ve parkların isimlerini değiştirdiler, yeni cadde ve parklara Kürtçe isimler verdiler. Tüm bu uğraşlar, özellikle genç Kürt nüfusa çok ciddi tesirde bulundu.

2009 yerel seçimlerinde ise DTP önemli bir zafere imza attı. Yerelde iktidar olduğu beş şehirde seçim kaybetmedi. Bunlara ek olarak Van ve Siirt'i AK Parti'den, Iğdır'ı da MHP'den aldı. 54 olan belediye sayısını da (1'i büyükşehir, 7'si şehir, 50'si ilçe ve 40'ı da belde belediyeleri olmak üzere) toplamda 98'e yükseltti. DTP'nin bu başarısının altında; 2007'deki katı laikçi jargondan vazgeçilmesi, DTP'nin alacağı oyun Kürt meselesinin demokratik çözümüne katkı sunacağı düşüncesinin incelikle işlenmesi ve seçmenle sıkı bir ilişkinin kurulması⁸ gibi faktörler vardı. Keza AK Parti'nin 2007 seçimlerinden sonra milliyetçi bir dile kayması ve kimlik taleplerini göz ardı edip Kürt meselesini tamamen hizmet ekseninde çözmeye çalışması da DTP'nin oylarının yükselmesini sağlayan etkenlerdendi.⁹

Türkiye, 2014'te yerel yönetimlerin belirlenmesinin ötesinde bir mana ve ehemmiyet taşıyan bir seçim yaşadı. Seçimlere, 17-25 Aralık 2013'te yapılan ve hükümet üyelerine yönelik yolsuzluk ithamları içeren operasyonun gölgesi düştü. Seçimden çıkacak sonuç, hükümetin kaderini de belirleyecekti. Başarılı bir sonuç halkın hükümete olan güveninin teyidi olarak kabul edilecek, başarısız bir sonuç ise hükümetin görevden çekilmesini gerekli kılacaktı. Bu atmosferde yapılan seçimler AK Parti'nin galibiyetiyle sonuçlandı.

Türkiye'de yerel seçimlerin analiz edilebileceği üç düzey bulunuyor: büyükşehirler, şehirler ve ilçeler. Her üç düzeyde de AK Parti rakiple-

8. 2009 yerel seçimlerinin DTP açısından bir değerlendirmesi için bakınız: Vahap Coşkun, "Seçmen DTP'yi Hizmete Bağladı", *Star Açık Görüş*, (19 Nisan 2009).

9. 2009 yerel seçimlerinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki sonuçların AK Parti açısından bir değerlendirmesi için bakınız: Vahap Coşkun, "Kimliksiz Siyaset Olmaz", *Radikal* 2, (5 Nisan 2009). Diyarbakır bazlı bir analiz için de bakınız: Vahap Coşkun, "Diyarbakır Seçimlerinin Anlamı", *Evrensel*, (1 Nisan 2009).

rine açık ara fark attı. Seçmenlerin yüzde 77'sinin yaşadığı 30 büyükşehir belediyesinin 18'ini AK Parti kazandı. 51 ilin 30'unda, 970 ilçenin 670'inde AK Parti ipi göğüsledi. Ortaya çıkan bu tablo AK Parti'nin elini güçlendirirken muhalefetin tezlerine itibar kaybettirdi.

2014 yerel seçiminin bir diğer kazananı da BDP oldu. Batıda HDP, doğuda ise BDP kimliğiyle seçime giren parti, oylarını arzu ettiği ölçüde artıramadı. Buna karşın BDP'nin kazandığı belediye sayısında kayda değer bir artış oldu. BDP, 30 büyükşehir içinde 3 büyükşehirde (Diyarbakır, Mardin ve Van), 81 il içinde 7 ilde (Batman, Siirt, Mardin, Şırnak, Hakkâri, Bitlis ve Iğdır) ve 970 ilçe içinde 86 ilçede yerel iktidarı kazandı.

2014 seçimlerinin Doğu ve Güneydoğu Anadolu için başlıca iki önemli sonucu oldu: Birincisi, BDP ve AK Parti'ye dayanan iki partili siyasi yapının tahkim edilmesidir. Özellikle 2004 ve 2007 seçimlerinden sonraki belirginleşme, 2014 seçimlerinin sonuçlarıyla pekişti. Bölge siyaseti artık bu iki partiden soruluyor, CHP ve MHP'nin bölgede herhangi bir siyasi ağırlığı bulunmuyor. Kısa vadede bu durumun değişeceğine dair bir emare de görünmüyor. Bu itibarla, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da daha uzun bir süre HDP ve AK Parti hakimiyetinin olacağı söylenebilir. İkincisi, çözüm sürecine halkın verdiği desteğin sandığa yansımalarıdır. Süreci yürüten iki aktör olan BDP ve AK Parti, Doğu ve Güneydoğu'da sandıktan birlikte çıkmışlardı. KONDA'nın bulgularına göre, Kürtlerin yüzde 42'si AK Parti'ye, yüzde 39'u BDP'ye oy vermişti.¹⁰ Dolayısıyla Kürtlerin yüzde 80'inden fazlası BDP ve AK Parti'ye destek vererek bu partilerin politikalarında somutlaşan çözüm perspektifini onayladıklarını göstermişlerdi. Bu veriler, bölgedeki siyasi rekabetin de yine bu iki parti arasında olacağına işaret ediyordu.¹¹

10. Bekir Ağır, "Güneydoğu, BDP ve Kürt Meselesi", *Hürriyet*, (21 Nisan 2014).

11. 2014 yerel seçimlerinin bir değerlendirmesi için bakınız: Vahap Coşkun, "2014 Local Election and BDP", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 30-31, (2014).

HDP'NİN KURULUŞU

HEP ile başlayan siyasi gelenek birçok badireyi atlattıktan sonra bugün Halkların Demokratik Partisi ile devam ediyor. HDP'nin arkasında dört yıllık bir mazi var. HDP, Öcalan'ın bir projesi olarak doğdu. Öcalan'ın gayesi, BDP'ye "Türkiyeli bir kimlik" kazandırmaktı. Kürt meselesinin ancak Türkiyeli bir perspektifle çözülebileceğini düşünen Öcalan, bunun için BDP'yi bir "Kürt partisi" olmaktan çıkarmayı, farklı kesimlere açmayı ve Türkiyeli bir parti haline getirmeyi amaçlıyordu.

HEP'in Türkiye siyasetine etkili bir şekilde girmesi geri dönülmez bir süreci başlattı. Bu partinin etrafında örgütlenen Kürtler, kimliklerini sisteme kabul ettirmek ve siyasetteki varlıklarını kalıcı kılmak amacındaydılar.

Bu düşüncelerden hareketle 15-16 Ekim 2011'de Halkların Demokratik Kongresi (HDK) kuruldu. Kongrenin merkezinde BDP vardı, çevresinde ise siyasi partilerden, sivil toplum örgütlerinden, farklı etnik ve dini gruplardan 40'in üzerinde bileşen bulunuyordu. Yaklaşık bir yıllık çalışmanın ardından HDK partileşmeye karar verdi ve 15 Ekim 2012'de HDP kuruldu. Partinin eş genel başkanlıklarına Yavuz Önen ve Fatma Gök getirildi.

HDP'nin Birinci Kongresi

HDP, ilk kongresini 18 Ağustos 2013'te topladı. Bu arada BDP'li dört milletvekili (Ertuğrul Kürkçü, Sabahat Tuncel, Sırrı Süreyya Önder ve Levent Tüzel) HDP'ye geçti. Kongrede yeni yönetim belirlenirken, Öcalan'ın talebine uygun olarak, eş başkanlıklardan birini Kürt (Sabahat Tuncel), diğerini de Türk (Ertuğrul Kürkçü) bir siyasetçi üstlendi.

HDP'yi kurgularken Öcalan'ın iki sebepten yola çıktığını söylemek mümkün: İlki, Türkiye'deki Kürt sosyolojisinin gözetilmesi idi. Kürtlerin hatırı sayılır bir kesimi Türkiye'nin batısında yaşıyor. Yine Kürtlerin çok ağırlıklı bir kısmı Türkiye ile birlikte yaşamak istiyor. Bu parametreler, Kürt siyasi aktörlerinin tüm Türkiye'yi gözeterek siyaset yapmalarını zorunlu kılıyor. Öcalan'ın Kürt meselesini Türkiye'nin birliği içinde çözüme kavuşturma düşüncesinin altında da bu yatıyor. Bu sebeple Öcalan HDP projesi ile BDP'nin sıkıştığı dar alandan kurtarılmasını ve farklı kesimleri de içine alarak tüm topluma seslenen bir siyasi yapının inşa edilmesini tasarlıyordu. İkincisi, Kürt meselesinin çözümü noktasında fiili ve yasal adımların atılmasının Kürt siyasetinin hareket alanını daraltmasıydı. BDP, Kürt meselesine odaklanmış bir partiydi ve PKK mensuplarının dönüşü, anadilde eğitimin tanınması ve yerel yönetimlerde özerklik gibi belli başlı taleplerin bayraktarlığını yapıyordu. Çözüm sürecinin ilerlemesi ve bu taleplere dair düzenlemelerin yapılmasıyla BDP'nin siyaseten söyleyebilecek sözlerinin sayısı azalacaktı. Bunun farkında olan Öcalan, mevcut söylem ve yapılanma tarzı devam ettiği takdirde BDP'nin zamanla zemin kaybedeceğini ve Türkiye toplumuna sunabileceği herhangi bir toplumsal proje üretemeyeceğini düşünüyordu. Bundan ötürü Öcalan, HDP ile hem söylemin hem de yapılanmanın yenilenmesini ve böylelikle farklı kesimlerle işbirliğine gidilmesini planlıyordu.

Esas itibarıyla Öcalan'ın HDP'den beklentisi etnik temelli siyaseti aşmak, tüm toplumsal gruplar için siyaset üretmek ve BDP'yi Türkiyeleştirmekti. Bu, Türkiye'nin gerçekliğine uygun düşen doğru bir siyasi yaklaşımdı. Ne var ki HDP'nin bu tür bir siyaset izlemesini güçleştiren iki önemli handikapı vardı: İlki, HDP'nin –onu kurgulayanların düşündüğü gibi– farklı toplumsal kesimlere ulaşamaması, HDP'nin açılımının sadece sol gruplarla sınırlı kalmasıydı. Diyarbakır Milletvekili Altan Tan, HDP kurulduğu zaman bu soruna dikkat çekmiş ve HDP'yi “kadük bir proje” olarak nitelemiştir:

Bu işi yürüten arkadaşlarımız sadece marjinal solla sınırlı kaldılar Türkiye'de. Bu marjinal solun önemli bir kısmı da dinle, İslam'la barışık değil. Kürt İslamcılar da bunlara sıcak bakmıyor, Türkiyeli Müslümanlar da sıcak bakmıyor. Hatta liberal çevrelerle bile bu marjinal solun arası iyi değil. Dolayısıyla, HDP projesi bütün liberal demokratları, Müslüman demokratları, Kürt halkının büyük bir kısmını içine alması gereken bir projeyken, maalesef sadece marjinal Türk soluyla sınırlı kalan, kadük, dar bir proje haline geldi.¹²

Gerçekten de HDP'yi simgeleyen isimlerin toplumsal bir karşılığı yoktu. Temsil noktasında bir siyasi ağırlığa sahip olmayan bu isimler, HDP'yi dar bir alana mahkûm ediyor ve HDP'nin temsiline soyunduğu geniş halk kitleleriyle de buluşmasını ve siyasetinin toplumsallaşmasını güçleştiriyordu.

İkincisi handikap, HDP'nin radikal sol bir söylem kullanmasıydı. İdeolojik katılık taşıyan ve sürekli olarak negatif hususları ön plana çıkaran bu dile yaslanarak toplumsal kesimlerle iletişime girmek ve onları ikna etmek mümkün değildi. Ayrıca HDP, bölgede bir merkez partisi hüviyetini taşıyordu. Yalnızca yoksullardan değil, ekonomik olarak orta ve üst gelir grubunda yer alan seçmenlerden de oy alıyordu. Dolayısıyla böylesine radikal sol bir söylemin, HDP'nin seçmen profiline denk düşmediği ortadaydı.

Bu handikaplar HDP'nin 2014 seçimlerindeki stratejisini de etkiledi. Zira HDP kurulduktan sonra, yapılacak olan yerel seçimlere hangi partinin kimliği altında girileceği konusunda bir tartışma yaşandı. Bir yanda en büyük bileşeni BDP olan HDP, diğer tarafta ise BDP'nin kendisi vardı. Başlangıçta tüm Türkiye'de HDP ismi altında seçimlere gidilmesi temayülü vardı. Fakat gerek BDP'li bazı yöneticilerin ve gerekse BDP tabanının rahatsızlıklarını dile getirmeleri üzerine yeni bir formül bulundu. Doğuda BDP,

12. Engin Esen, “BDP'li TAN: HDP Kadük Bir Proje”, *BBC Türkçe*, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/10/131021_altan_tan_bdp (23 Ekim 2013)

batıda ise HDP ismi ile seçmenin karşısına çıkılmaya karar verildi.

Ancak bu ikili strateji HDP'ye bir ivme kazandırmadı ve parti oy tabanını genişletmedi. Diğer iller bir tarafa, BDP'nin doğu ve güneydoğu illeri dışında milletvekili çıkardığı üç ildeki (İstanbul, Mersin, Adana) sonuçlara bakıldığında bile bu görülebilir. 2009'da Mersin'de yüzde 17.5, Adana'da yüzde 9 olan oy, 2014'te HDP ile Mersin'de yüzde 9.6'ya, Adana'da yüzde 7.3'e düştü. HDP büyük bir iddia ile girdiği İstanbul'da da beklediğini elde edemedi. 2009'da 4.6 olan oy, Sırrı Süreyya Önder gibi medyatik bir adaya rağmen yüzde 4.8'de kaldı. Bu rakamlar HDP'nin BDP'ye sadakatle bağlı olan seçmenlerden oy aldığını, yoksa daha önce BDP'ye oy vermemiş olanları HDP'ye yöneltmediğini gösterdi. Hatta seçmenin bir kısmı tarafından benimsenmeyen bu birliklilik BDP'ye Adana ve Mersin'de oy kaybettirdi. Seçimlere BDP çatısı altında girilseydi daha fazla oy alınabilirdi.

Ortaya çıkan bu tablo HDP projesinin sorulanmasını beraberinde getirdi. Mesela Cemil Bayık, HDP'nin kendisini "yeniden yapılandırması ve bazı marjinal gruplardan arındırması gerektiğini" belirtti.

HDP kendini yeniden yapılandırmalıdır. Bu konuda kararlı ve cesur davranmalıdır. Özeleştiril olmalıdır. Hataları ve eksikliklerini açık yüreklilikle ortaya koymalıdır. Bu HDP'yi zayıflatmaz tam tersine güçlendirir. Yine HDP'nin kendini bazı yanlış hareketlerden arındırması gerekir. Örneğin bazı marjinal gruplar var, kendini bunlardan arındırması gerekiyor. Ben bunları dışlasın demiyorum. Ama sanki bunları esas alırsa sol olabilir, demokrasi gücü olabilir, Türkiye'ye demokrasi getirebilir gibi bir yanıştan kendini arındırması gerekiyor.¹³

Altan Tan da, HDP'nin yüzde 90-95 oranında sol ve sosyalist gruplardan oluştuğunu ve bunun mutlaka değişmesi gerektiğini söyledi:

13. "Cemil Bayık HDP-BDP Tartışmalarını Yorumladı" http://www.kurdistan24.org/2014/04/cemil-bayik-hdp-bdp-tartismalari-ni-yorumladi/#.U2Icf4F_u3w (25 Nisan 2014)

Bazı arkadaşlarımız HDP kurulurken maalesef sol, sosyalist gruplar ağırlıklı hatta neredeyse yüzde 90-95'i bunlardan oluşan bir HDP ortaya koydular. Bunun Türkiye toplumunda ciddi bir karşılığı yok, Kürt seçmen tabanı açısından da ciddi bir tabanı ve karşılığı yoktur. Peki, ne yapmak lazım? Bunları dışlamak mı lazım? Hayır. Türkiye'deki solu, sosyalistleri ve sosyal demokrasiyi yeniden inşa edecek sol merkezli yeni bir parti oluşturabiliriz. Bunu saygı duyarım. Bu ne kadar oy alır bu ayrı bir tartışma konusu. Ama böyle bir partinin içinde ben olmam, benim gibiler olmaz. Ve böyle bir sol, sosyalist, Marksist parti Kürt ve Türkiye toplumunun sorunlarını çözecek oyu alamaz.¹⁴

HDP projesine baştan beri yöneltilen en temel eleştiri, kendileri Türkiyelileşme sorunu yaşayan aktörleri bir araya getirerek HEP geleneğinden gelen siyasi hareketi Türkiyelileştirmeyi mümkün kılmayıydı. Bayık da buna dikkat çekiyordu:

HDP Türkiye toplumunda siyaset yapacaktır. Siyaset yaptığı zemini çok iyi tanınması, anlaması gerekiyor. Türkiye zemininde solun değerleriyle, İslam'ın toplumcu değerlerini birleştirmesi gerekiyor. İslam'ın toplumcu değerleri ile solun toplumcu değerleri hemen hemen aynıdır. Birçok yönden benzer yanları var. Bu ortak değerleri sahiplenmesi gerekiyor. Eğer HDP bu temelde kendini yapılandırırsa doğru yapılandırır ve güçlü yapılandırır.

Gerek seçim neticeleri gerekse sonrasında yapılan tartışmalar HDP'nin geniş kesimlere açılabilmesi için iki şartı yerine getirmesi gerektiğini gösteriyordu: Biri, Türkiye'nin sosyolojik gerçekliğini gözetken bir politik dil geliştirmesiydi. Diğeri ise, toplumun her kesimini –onlara sadece vitrinde yer vererek değil– gerçek manada kucaklamasıydı. HDP'nin arzu ettiği dönüşümü gerçekleştirebilmesi, ancak Türkiyeli bir kompozisyon ve dil üretmesi ile mümkün olabilirdi.

14. BDP'li Altan Tan'dan HDP Eleştirisi, *CNN Türk*, <http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/bdpli-altan-tandan-hdp-elistirisi> 24 Nisan 2014

HDP'nin İkinci Kongresi

HDP, 22 Haziran 2014'te İkinci Olağanüstü Kongresi'ni yaptı ve bu kongre ile HEP ile başlayan siyasi geleneğin HDP'ye geçişi tamamlandı. Değişim kongre salonunda da gözleniyordu, farklı bir atmosfer vardı. Salonda Öcalan'ın posterleri yoktu ama onun söylemleri ("Demokratik Cumhuriyet", "Demokratik Ulus" ve "Ortak Vatan" gibi) pankartlara taşınmıştı. Geçmişte her yer sarı-kırmızı-yeşil renklerle bezeli iken, bu kez salonda mor, eflatun, mavi renklerin hâkimiyeti vardı. Katılım iyiydi ama coşku azdı.

Kürtlerin hatırı sayılır bir kesiminin Türkiye'nin batısında yaşaması, Kürt siyasi aktörlerinin tüm Türkiye'yi gözeterek siyaset yapmalarını zorunlu kılıyor.

Seçime tek listeyle gidildi; partinin başına Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ getirildi. Öcalan, kongreye gönderdiği mesajında HDP'nin varlık sebebini net bir şekilde dile getirdi. Öcalan'a göre HDP girişimiyle iki mühim sonuç elde edilmişti: İlki HDP ile birlikte BDP'ye dayatılan "dar, bölgeci ve milliyetçi" suçlamalarının boşa çıkarılmasıydı. İkincisi ise, HDP'nin "halkların hak talepleri ve özgürlükleri için, sivil toplumun demokratik birliği için zirvesel bir katkı" olmasıydı.

Öcalan'ın HDP'den beklentisi, bu partinin farklı dini ve etnik kimliklerle irtibata geçmesi, toplumda mağdur edilen gruplarla dayanışma içine girip onlar için de politika geliştirebilmesi ve böylelikle etki sahasını genişletmesiydi. HDP'nin yeni yönetiminin misyonu, Öcalan'ın kafasındaki bu kapsayıcı siyaseti üretmek olacaktı. Bunun ilk adımı Cumhurbaşkanlığı Seçimi'nde atılacaktı.

HDP VE CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

2007 yılında yaşanan "367 Krizi"nden sonra hükümet bir anayasa değişikliği gündeme getirmiş ve Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesini öngören düzenleme referandumda kabul edilmişti. Abdullah Gül'ün görev süresinin bitmesinden sonra Türkiye'de halk ilk defa Cumhurbaşkanı'ni kendi seçecekti. Bu, Türkiye tarihi için bir dönüm noktasıydı. Meclis'te grubu bulunan dört partinin bu seçimde izleyecekleri siyaset, hem kendileri hem de rakipleri için önemli sonuçlar doğuracaktı.

AK Parti ve HDP liderlerini (Recep Tayyip Erdoğan ve Selahattin Demirtaş) aday gösterdiler. CHP ve MHP ise, liderlerini sahaya sürmediler, bunun yerine üzerinde uzlaştıkları bir adayla (Ekmeleddin İhsanoğlu) seçime girdiler. Böylece Türkiye, 10 Ağustos'ta Cumhurbaşkanlığı için üç adayın yarıştığı bir seçim yaşadı.

Cumhurbaşkanı'nı halkın seçecek olması, diğer siyasi partiler gibi HDP için de hem fırsatlar hem de sıkıntılar içeriyordu. HDP bakımından sıkıntı iki yönlüydü: Eğer parti seçimde bir aday göstermesiydi, gerek parti içindeki ve gerek parti dışındaki sol çevreler HDP'yi AK Parti'nin politikalarını takip etmekle ve Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığı'na giden yolu açmakla eleştireceklerdi. Sayıca sınırlı olmalarına rağmen parti içinde ve dışında etkin olan kişiler, Kürtlerin kendi çıkarları uğruna Türkiye'nin batısında demokrasinin ortadan kaldırılmasına göz yumduğunu, otoriter bir rejimin kurulmasına itiraz etmediklerini ve nihayetinde Türkleri sattığını yazacak ve söyleyeceklerdi. HDP yönetimi, daha ilk andan itibaren seçime gireceğini ve kendi adayıyla yarışacağını deklere ederek bu yönden gelecek olan baskıların önüne geçti.

Fakat seçime girmenin de kendine özgü bir riski bulunuyordu. Eğer seçime girilip de sahip olunandan veya beklenenden az bir oy alırsa parti içinde rahatsızlıklar baş gösterebilirdi.

Cumhurbaşkanlığı seçiminde, HDP geleneğinin ortalamasının altına düşülmesi dramatik bir sonuç yaratabilir, partinin kendine atfettiği önem ve siyasi gücün zedelenmesine sebep olabilir. Bunun da ötesinde böylesi bir netice, 2015'te yapılacak olan genel seçimler öncesinde bir moral bozukluğu ve motivasyon kaybı da doğurabilirdi. Dolayısıyla seçime girme kararından sonra, kiminle girileceği kritik bir soruna dönüştü. Aday belirleme sürecinde HDP'de birçok isim telaffuz edildi. Bunların birçoğu "sol" kimlikleriyle temayüz eden ve Kürt seçmenin dokusuyla uyuşmayan isimlerdi. Eğer böyle bir isimde karar kılınsaydı HDP ağır bir seçim yenilgisi alabilirdi. Riski bertaraf etmenin veya asgariye indirmenin yolu, tabanının sahiplendiği bir adayla seçmenin karşısına çıkmaktı. Ancak böylesi bir aday kemik oyları koruyabilir ve partinin arkasındaki kitlenin tahkim edilmesini sağlayabilirdi. HDP bu siyasi rasyonalite ile eş genel başkanı Selahattin Demirtaş'ı Cumhurbaşkanı adayı olarak kamuoyuna sundu.

Demirtaş'ın Cumhurbaşkanlığı seçimindeki söylemi iki yönlüydü: Demirtaş, BDP/HDP'nin hakim olduğu Kürt coğrafyasında, seçim ile Kürt temsiliyeti arasında bağlantı kurdu. Cumhurbaşkanlığı seçiminin Kürt temsiliyetinin gücünü ve önemini göstermek için bir fırsat olarak kullanılması gerektiğinin altını çizdi. Kendisine verilen her oyun Kürtlerin Türkiye siyasetindeki ağırlığının ve değerinin artmasını sağlayacağını belirtti. Oy oranının yüksek düzeylerde seyretmesi ve yüzde 10'u aşmasının, çözüm sürecinin daha hızlı ilerlemesine ve Kürtlerin yasal-anayasal hak taleplerinin karşılanmasına katkıda bulunacağını vurguladı.

Diğer taraftan, HDP projesi ile etkili olunmak istenen batı coğrafyasında ise Demirtaş "halkların adayı" olarak sunuldu, özgürlükçü ve çoğulcu bir siyasi dil kullandı. "Türkiyelilik" projesi ile ayrılıkçılığı kesin bir dille reddetti, kimliklerinden ötürü mağdur edilen kesimlerin haklarını savundu. "Yeni yaşam çağrısı" adı verilen "vizyon belgesinde", özgürlükçü laiklik, kadın

hakları, ademimerkeziyetçilik, LGBT bireylerinin hakları gibi konulara işaret etti. Katılımcı, çevreye duyarlı ve devletin tüm faaliyetlerinin halkın denetimine açılacağı adil ve demokratik bir yönetim vadetti.¹⁵

Demirtaş'ın söylemi, hem içerdiği kavramlara toplumsal bir farkındalık kazandırıyor, hem de diğer adayların bu kavramlar hakkında bir siyasi pozisyon almalarını gerekli kılıyordu. Dolayısıyla söylemin kendi başına bir değeri vardı. Demirtaş bu söylemle, kendi klasik tabanı dışında üç toplumsal kesime ulaşmaya çalıştı: AK Parti'ye oy veren Kürtler, İhsanoğlu tercihinden dolayı rahatsızlık duyan CHP'liler (bilhassa CHP'ye oy veren Alevi seçmenler) ve Gezi eylemlerinden sonra tamamen Erdoğan karşıtı bir siyaset yürüten sol-liberal kesimler.

Demirtaş bu stratejiyle girdiği seçimden başarı ile çıktı. Mart 2014 yerel seçimlerinde alınan sonuçlarla kıyaslandığında bu başarının boyutları daha iyi görülür. Çünkü HDP ve BDP birlikte yerel seçimlerde yüzde 6.5 civarında oy alırken, Demirtaş Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde (toplamda 3.958.048 oy ile) yüzde 9.76 oranında oy aldı. Rakamlar, ortada yadsınamaz bir başarının olduğuna delalet ediyordu; Demirtaş, Erdoğan ile birlikte seçimin kazananı olmuştu.¹⁶

15. Demirtaş'ın söylemi hakkında bakınız: Vahap Coşkun, "Demirtaş: Çankaya'ya Bir Kürt aday", *SDE Analiz*, No: 1, (Ağustos 2014), s. 14-15.

16. Cumhurbaşkanlığı seçimi hakkında daha geniş analizler için bakınız: Cuma Çiçek, "2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Kürt Siyaseti Üzerine: Başarının Kapsamı, Mekanı ve Kaynağı", <http://zanenstitu.org/2014-cumhurbaskanligi-secimleri-ve-kurt-siyaseti-uzerine-basarinin-kapsami-mekani-ve-kaynagi-cuma-cicek/> (18 Ağustos 2014); Vahap Coşkun, "Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Demirtaş'ın Başarısı" *Stratejik Düşünce Dergisi*, Yıl 5, Sayı 58, (Eylül 2014).

7 HAZİRAN SEÇİMİ VE HDP’NİN SEÇİME PARTİ OLARAK GİRME KARARI

Demirtaş’ın aldığı oylar, HDP’nin Türkiyelileşme perspektifinin kendi seçmeni nezdinde kabul edildiğini gösteriyordu. Ana muhalefetin bir kriz içinde olduğu ve kitlelere umut vadetmediği bir siyasi vasatta, Demirtaş’ın izlediği çizgi muhalefet boşluğunu doldurma potansiyelini taşıyor. Ancak bu potansiyelin kullanılıp kullanılmayacağı HDP’nin gelecekte izleyeceği siyasete bağlıdır. Bu bağlamda 2015 seçimi büyük bir önemi haiz; bu seçimlerde alınacak sonuç, Cumhurbaşkanlığı Seçimi’nde elde edilen başarının kalıcı olup olmadığının göstergesi de olacaktır.

HDP, yüzde 10 seçim barajından dolayı 2007 ve 2011 genel seçimlerine bağımsız adaylarla girmişti. Ancak HDP 7 Haziran seçimine parti olarak girme kararı verdi. Demirtaş bu kararı almalarını HDP’nin Türkiye siyasetini değiştirme misyonu ile açıkladı. Ona göre hedef, “Parlamentoya girmek, arka kapıdan dolanarak vekilleri oraya göndermek” değildi. Hedef, HDP’nin Türkiye’nin siyasi hayatına güçlü bir şekilde girmesiydi ve Meclis’e bağımsız adaylarla girmek bu hedefe zarar verirdi.

Demirtaş, HDP’nin siyasete düşündüğü oranda müdahale edebilmesi için seçim yarışına parti olarak katılmasının bir zorunluluk olduğu kanısında:

Türkiye siyasetini değiştirmek istiyoruz. Yolsuzluk, yandaşlık, elitizm, rüşvet, parlamentarizm; bütün bunları değiştirip halkçı siyaseti, siyasi ana hat olarak kurmak istiyoruz. Bağımsızlarla girsek bu iddialarımızdan, projelerimizden vazgeçmiş oluruz. ‘Beni vekil seç’ diye halkın karşısına çıkıyorsunuz. Evet, savunduğunuz ilkeler var ama bu bireysel kalıyor. O yüzden HDP gibi güçlü bir projeyi, Ortadoğu’da güçlü bir alternatif oluşturan çizgiyi, yolsuzluklar ve hırsızlıklar karşısında % 10’a taşıyamamak bizim büyük eksikliğimiz olur.

HDP’nin bu riskli kararı almasının birçok nedeni bulunuyor:

1. HEP ile başlayan siyasi çizgideki partiler “Kürt partisi” olarak biliniyor ve buna yüksek sesle itiraz edilmiyordu. Oysa HDP, “Türkiyelileşme” ve “Türkiye partisi olma” hedefini ortaya koymuş durumda. HDP, yeni bir Türkiye’nin inşasında alternatif bir kurucu güç olma iddiasını seslendiriyor. Böylesine büyük bir iddia, Türkiye’nin bütününe seslenmeyi, ülkenin tamamında siyasi faaliyet yürütmeyi gerektirir. Kürt meselesi, parti için önemini korumakla birlikte HDP artık tek bir mesele ile anılan, sadece belli bölgelerden oy alan bir parti olmaktan çıkıp herkese ulaşan ve her soruna çözüm sunan ana-akım bir partiye dönüşmek istiyor.

Kendisine böyle bir rota çizen bir partinin seçimlere bağımsız adaylarla girmemesi normaldir. Çünkü eğer bağımsız adaylarla seçime girilseydi, hem parti daha baştan kendini sınırlandırmış olurdu, hem de dillendirdiği hedefe kendisinin inanmadığı ortaya çıkardı. Bağımsız adaylarla seçime girmek, ülkenin her yerinde değil yalnızca aday gösterilen yerlerde siyasi çalışmalar yürütmek anlamına gelir, destekçilerin şevkini kırar ve katılımı düşürürdü. HDP heyecanı ayakta tutmak, katılımı artırmak ve kendi sınırlarını aşmak için seçime parti olarak giriyor.

2. Cumhurbaşkanlığı Seçimi’nde yüzde 10’un eşiğine gelinmiş olması HDP’yi seçimlere parti olarak girme yönünde cesaretlendirdi. HDP yönetimi, bu oyu referans olarak barajın kıyısında dolaştıklarını ve iyi bir seçim çalışmasıyla barajı aşabileceklerini düşünüyor. Kamuya yapılan bazı açıklamalarda bu güvenin izleri var. Mesela Adan Z’ye bütün planlarını seçime parti olarak girmek üzere yaptıklarını belirten Sırrı Süreyya Önder, güvendikleri araştırmalarda HDP’nin yüzde 11.8 çıktığını söylüyor. Hasip Kaplan, 81 ilde örgütlendiklerini, HDP’nin oy potansiyelinin yüzde 15 olduğunu ve bir baraj sıkıntılarının olmayacağını ifade ediyor.

Demirtaş ise, parti olarak seçime girdikleri 2002’den bu yana çok mesafe katettiklerini, şart-

ların kendilerini güçlendirecek şekilde geliştiğini ve hem iç hem de dış konjonktürün uygun olduğunu belirtiyor. Demirtaş'a göre, önlerinde HDP'yi barajın çok üzerinde bir oyla parlamentoya sokabilecekleri bir tablo var:

DEHAP'la seçime girdik, yüzde 7 oy aldık. En yüksek oyumuzdu. Parti olarak girmenin avantajını gördük aslında. 12 yıl geçti ve çok daha ciddi, büyük siyasi hamleler yaptık. DEHAP kısıtlı imkânlarla rağmen, parlamentoda grubu olmamasına rağmen, ciddi ittifaklar gerçekleştirememiş olmasına ve savaş koşullarından yeni çıkmış olmasına rağmen büyük oy aldı. Biz belediye sayımızı 100'e, parlamentodaki vekil sayımızı 36'ya çıkardık. Cumhurbaşkanlığı seçiminde yüzde 9.8 oy aldık ve HDP gibi, Türkiye'de ilk defa bütün ezilenlerin temsiliyeti ve ittifakından oluşan stratejik birlik partisi kurduk. Koşullar tümüyle lehimize gelişti. Ortadoğu'da IŞİD gibi barbarlığı durduran; diz çöktüren hareket olarak dünyada meşruiyetimiz güçlendi. AKP ise çok yıprandı; Kürt, Ermeni, Alevi sorunları hakkında projelerini hayata geçiremedi. Yolsuzluğa bulaştı. CHP'nin alternatif olmadığı açığa çıktı. Kendi öz gücümüzü, özgüvenimizi bir kenara iterek bağımsız adaylarla seçime girmek bu siyasi projeye haksızlık olurdu. Projemizin halk tarafından onaylandığını göstermek istiyoruz.

3. HDP'nin seçimlere parti kimliğiyle girmesi konusunda en istekli ve ısrarcı mahfil olarak Kandil göze çarpıyor. Kandil, bunu bir "seçenek" olarak değil, "devrimci ve demokratik mücadelenin bir sonucu" olarak değerlendiriyor. Kandil'e göre bu kararın altında "radikal demokrasi güçlerinin Türkiye siyasetini etkilemesini sağlamak" düşüncesi yatıyor.

Kandil çıkacak her sonucun kendisine yarayacağını düşündüğü için HDP'nin seçimlere parti olarak girmesini talep ediyor. Zira HDP barajı geçtiğinde Kandil'in eli siyaseten güçlenecektir. Çünkü bu durumda AK Parti, Meclis'te anayasayı değiştirecek çoğunluğa ulaşamaz. HDP, kilit bir konum elde eder ve HDP üzerinden de Kan-

dil'in ağırlığı artar. Dolayısıyla gerek yeni anayasa gerekse çözüm sürecinde Kandil'in pazarlık marjı yükselir.

HDP baraj altında kaldığında ise Kandil'in tavrına dair farklı ihtimallerden söz edilebilir. Kandil, demokratik kanalların tıkandığı, meşru alanın daraltıldığı ve siyasi mücadele imkanının kalmadığından bahisle çatışmaları yükseltmek isteyebilir. Eğer AK Parti, parlamento dışında kaldığı için HDP'yi denklem dışına çıkartırsa, Kandil doğrudan kendisiyle görüşülmesini ve/veya HDP'nin yerine sürece yabancı bir üçüncü gözün dahil edilmesini talep edebilir. Bu da "milli" ve "yerli" olarak tanımlanan sürecin mimarisinin bütünüyle değişmesini gerektirir.

4. HDP'ye göre seçimlere bağımsız adaylarla girmek hem sistemi rahatlatıyor ve yüzde 10 barajını görünmez kılıyor, hem de adaletsiz sonuçlar üretiyor. Bağımsız adaylarla Meclis'e girildiğinde sistem sorununun çözülmüş olduğunu düşünüyor, üzerinde bir baskı hissetmiyor ve bunu değiştirmek için harekete de geçmiyor. Keza seçime bağımsız adaylarla girildiğinde alınan oyla orantılı milletvekilliği kazanılmıyor, partiyle girildiğinde kazanılacak olandan daha az sayıda milletvekiliyle iktifa etmek durumunda kalınıyor. HDP, bu durumu değiştirmeye çalışıyor. Seçimlere parti olarak girerek hem sistemi zorlamayı ve değişime mecbur etmeyi, hem de barajı aşarak daha fazla sayıda milletvekili çıkarmayı amaçlıyor.

HDP'NİN SEÇİME PARTİ OLARAK GİRMESİNİN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI

HDP'nin seçime parti olarak girme kararı almasından sonra bu partinin yüzde 10'luk seçim barajını aşıp aşamayacağı, yeni parlamentoda HDP'nin bir grubunun bulunup bulunmayacağı cevabı en çok aranan sorular haline geldi. HDP

tartışmaların odağına yerleşti ve HDP'nin göstereceği performans kendisi kadar diğer partileri de ilgilendirmeye başladı.

Bunun son derece normal olduğunu belirtmek gerekir. Çünkü diğer üç partinin oylarına dair bir tahminde bulunulabiliyor. Buna göre parlamentonun nasıl şekilleneceğine dair tahminler de yürütülebiliyor. Ama asıl HDP'nin alacağı sonuç merak ediliyor ve önem taşıyor. Zira diğer partilerin bir-iki puan eksik veya fazla alması ile HDP'nin bir-iki puan eksik veya fazla alması arasında siyasal dengeleri etkileme bakımından çok büyük bir fark bulunuyor. HDP'nin elde edeceği netice anayasal rejimin değişip değişmeyeceğinden değişecekse nasıl değişeceğine, çözüm sürecinin seyrinden yeni bir anayasanın yapılıp yapılamayacağına kadar birçok hayati mevzuya direkt tesir edecektir.

Avantajlar

Seçimlere az bir süre kala yapılan anketler farklı sonuçlara işaret ediyor. Kimi anketlerde HDP barajı aşiyor, kimilerinde ise barajın altında kalıyor. Ama bütün anketler HDP'yi yüzde 8'in üzerinde gösteriyor, yani HDP'nin bugüne kadarki genel oy seviyesinin üzerinde bir oy alacağına işaret ediyor. Dolayısıyla 7 Haziran'da barajın altında da kalsa, üstüne de çıksa HDP'nin oy artacağına kesin gözüyle bakılıyor. Bu oy artışının belli başlı bazı nedenleri var:

1. Selefî siyasî partilerden farklı olarak HDP güçlü bir Türkiyelileşme mesajı ile siyasî yapıyor. Kendinden önceki partiler bölgeye, Kürtlüğe ve bölgedeki siyasî dile sıkışmıştı. Türkiyeli olma gibi bir dertleri yoktu. Hatta bir "Kürt partisi" olmak bir iftihar vesilesi olarak görülüyordu. Oysa HDP bunu aşmayı amaçlayan bir proje. HDP; Türkiyelileşme, sadece Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan değil Türkiye'nin her tarafından oy alma, sadece Kürtlerin değil kendini mağdur hisseden her kesimin temsilcisi olma iddiasını taşıyor.

Elbette Türkiyelileşme iddiasının toplumda ne kadar benimseneceği, toplumun buna nasıl

ikna edileceği tartışılabilir. Ancak iddianın kendisi, HDP'ye hem söylemde hem de aday belirlemede geniş bir hareket alanı sağlıyor. Alevi kesimlerle sıkı ilişkiler kurulmaya çalışılıyor. Muhafazakar kesimden önemli isimler (Diyarbakır Müftüsü Nimetullah Erdoğan) ve başörtülü kadınlar (Hüda Kaya, Seher Akçınar Bayar) listelere alınıyor. Geçmişte merkez sağ (Dengir Mir Mehmet Fırat) ve merkez sol partilerde (Celal Doğan) siyasî yapan isimler, saygın akademisyenler (Mithat Sancar ve Kadri Yıldırım) aday gösteriliyor. Daha önce isminin HDP ile bir arada anılacağı düşünülmeyen kişiler partiye giriyor. Bu isimlerin HDP'ye bir dinamizm katacağı ve partiye olan ilgiyi artıracacağı düşünülüyor.

2. Çözüm sürecinin sağladığı zemin HDP'nin siyasî olarak güç kazanmasını sağladı. Silahların susması ve ölümlerin durması ile birlikte HDP'nin de normal bir siyasî parti olarak algılanma düzeyi yükseldi. Barış ortamında HDP, Türkiye'nin her tarafına seslenebilme ve her yerinde siyasî faaliyet yürütebilme olanağı buldu. Sürecin taraflarından biri olarak işlev görmesi HDP'nin siyasî kuvvetini ve meşruluk tabanını genişletti.

3. HDP'nin genç ve diri bir parti teşkilatı var. Salt seçim dönemlerinde değil, diğer zamanlarda da aktif bir şekilde çalışan bir teşkilat bu. Toplantılar düzenliyor, düğünlere ve taziyelere katılıyor, kişiler veya aileler arasındaki ihtilafların giderilmesinde inisiyatif üstleniyor. HDP'nin parti teşkilatı çeşitli vesilelerle her daim halkla iletişim içinde bulunuyor. Bölgede –AK Parti dışında– diğer partilerin sahadan çekilmiş olması da HDP'nin mevcut etkinliğini artırıyor.

4. HDP önceki seçimlerde yalnızca bölgede ve batıdaki belirlenmiş birkaç ilde seçimlere katılıyordu. Dolayısıyla HDP'nin aday göstermediği illerde HDP'li seçmenler ya sandık başına gitmiyor veya kendilerine en yakın olan partiye/adaya oy veriyorlardı. Fakat bu seçimde 81 ilde de aday gösterildi, her ilde seçim çalışmaları yapılacak ve seçimlere girilecek. Bazı illerde HDP'nin

seçime katılımı sembolik bir değer taşısa da oy alacak olması HDP'nin genel oy oranını olumlu manada etkileyecektir.

5. Her seçimde önemli miktarda bir genç nüfus oy vermeye başlıyor. Bilhassa bölgede yeni oy kullanmaya başlayan/başlayacak olan gençlerin ağırlıklı bir kesimi HDP'ye rağbet ediyor. Özgürlük ve eşitlik vurgulu siyasi dil, gençlerde karşılık buluyor. HDP'ye yönelik birçok eleştirileri olsa da, bu ruh hali onları HDP'ye oy vermeye yönlendiriyor. HDP belediyeleri de bunun farkında; bu nedenle gençlere dair çalışmalarında artış var. Birçok kurs (müzik, tiyatro, anadil, yabancı dil, sinema, vb. konularda) açılıyor, spor turnuvaları düzenleniyor, yaz ve kış gençlik kampları organize ediliyor, gençlik kongreleri yapılıyor. Siyasi aktörler her toplantıda gençlerin (ve kadınların) ne denli önemli olduklarının altını çiziyor. Tüm bunlar gençlerin HDP'ye olan bağlılıklarını artırıyor.

6. HDP, bu seçimlerde yurt dışındaki seçmenlere büyük bir önem atfediyor ve onlar için bir çalışma yürütüyor. Yurt dışında Kürt ve Alevi vatandaşların sandık başına gitmeleri için onlarla yoğun görüşmeler yapılıyor, onların taleplerini seçim beyannamesine aktarıyor. HDP, yurt dışından 400 bin oy almayı hedefliyor. Böylelikle barajı geçmek için gerekli olan oyun önemli bir kısmını buradan temin etmeyi hesaplıyor.

7. HDP, Erdoğan'ı ve AK Parti'yi durduracak yegâne güç olarak lanse ediyor. Klasik seçmen kitlesinin dışında HDP'ye gösterilen ilginin asıl sebebi bu. AK Parti'nin 13 yıldır devam eden ve normal şartlarda bir müddet daha devam edeceği belli olan iktidarı, bazı kesimlerde ciddi bir rahatsızlığa ve öfkeye sebebiyet veriyor. Bunun yanı sıra Cumhurbaşkanı Erdoğan'a karşıt duygular besleyen bir kesim de var. Bu kesimler, CHP'nin etkili bir muhalefet yapamamasından muztarıplar ve AK Parti'yi/Erdoğan'ı ancak HDP'nin durdurabileceğinin propagandasını yapıyorlar. Onlara göre, Erdoğan'ın Başkan olmasını önlemenin bir tek yolu var, o da HDP'nin barajı aşip Meclis'e girmesi. Bunun için herkesin

HDP'ye destek olması gerektiğini belirtiyorlar, daha önce HDP'den uzak durmuş grupları da –AK Parti'ye ve Erdoğan'a dur demek için– bu seçimde HDP'ye oy vermeye davet ediyorlar.

HDP ve Demirtaş, medyanın bu ilgisinin sebebinin farkında. Demirtaş, medyanın desteğini devam ettirmek ve büyütmek için seçim kampanyasını tamamen Erdoğan karşıtlığı üzerine bina etmiş durumda. HDP, çözüm sürecinde dahi AK Parti ile yakın bir ilişki içinde oldukları görüntüsünü vermektan imtina ediyor. Demirtaş her konuşmasında Erdoğan'ı başkan yapmayacaklarının altını çiziyor. CHP'nin 1-2 puan artırımının veya azaltmasının Türkiye'de herhangi bir değişiklik yaratmayacağını ve Erdoğan'ın yürüyüşünü engellemeyeceğini; ama HDP'nin 1-2 puan artırıp Meclis'e parti olarak girmesinin Türkiye'de köklü bir değişiklik yaratacağını ifade ediyor.

HDP'nin arzu ettiği dönüşümü gerçekleştirebilmesi, ancak Türkiyeli bir kompozisyon ve dil üretmesi ile mümkün olabilirdi.

Erdoğan karşıtlığı iç ve dış basın tarafından da destekleniyor. Bilhassa “merkez medya” adıyla maruf medya grupları, Demirtaş ve HDP etrafında bir sempati halesi yaratmaya gayret ediyor. Keza bir süreden beri AK Parti ve Erdoğan'a dış bileyen dış basında da, HDP'nin barajı aşmasının Türkiye demokrasisi için ne kadar önemli olduğuna işaret eden analizler yayınlanıyor. Denebilir ki HDP geleniği, daha önce sahip olmadığı bir medya desteği ile bu seçimlere giriyor. Tüm bunlar HDP'ye barajı aşma yönünde önemli avantajlar sağlıyor.

Dezavantajlar

Barajı aşma noktasında HDP'yi ümitvar kılan faktörlerin yanında HDP'yi zorlayacak hususlar da

var. 7 Haziran'da HDP'nin işini güçleştirecek belli başlı sorunlar birkaç başlık altında toplanabilir:

1. HDP'nin Erdoğan karşıtlığı iki tarafı keskin bir bıçak gibi; HDP'ye fayda getirebileceği gibi zarar da verebilir. Bu söylemin bir taraftan HDP'yi, AK Parti ve Erdoğan karşıtlığı bileylenmiş kesimler nezdinde bir cazibe merkezi haline getirdiği doğru. HDP ve Demirtaş AK Parti karşıtlığıyla özellikle CHP tabanından kendilerine doğru bir oy akışının olacağı düşüncesinde. Bu nedenle HDP'nin seçime kadar olan sürede bu söylemin dozunu artırması beklenebilir.

Ne var ki bu söylemin HDP'ye zarar verme potansiyelinin bulunduğu da unutulmamalı. Çünkü çözüm sürecine çok büyük bir değer veren ve oy verme davranışını buna göre şekillendiren geniş bir Kürt kesim var. HDP'nin AK Parti ile mücadele adına çözüm sürecine karşı da soğuk bir tutum takınması bu kesimleri endişeye sevk ediyor. Cumhurbaşkanlığı Seçimi'nde çoğunlukla Demirtaş'a oy veren bu kesim, HDP'nin sürece mesafeli durduğu algısını kuvvetlendirecek tavırlar sergilemesinden rahatsız.

Söz konusu rahatsızlığın giderilmesi için HDP'nin dilinin revize edilmesi lazım. HDP'nin AK Parti ile sonuna kadar mücadele etmesinde hiçbir sakınca yok. Ama bunu yaparken çözüm sürecine sonuna kadar sahip çıktığını da göstermek zorunda. Demirtaş dengeli bir dile müracaat etmeli ve çözüm sürecine değer verenlerin kendini dışarıda hissetmesine yol açacak beyanlardan uzak durmalı.

2. Bölgeyi sarsan 6-8 Ekim Olaylarının HDP'ye olumsuz bir yansıması olacak. Hatırlanacağı üzere, Kobani'deki durum kritik bir hal alınca HDP acil eylem çağrısında bulunmuştu. Ancak eylemler demokratik çerçevede kalmamış ve sokak şiddetine dönüşmüştü. Molotoflar, bombalar, taşlar, silahlar kullanılarak bütün bir bölge yangın yerine dönmüştü. Sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş, okullar tatil ve uçuşlar iptal olmuştu. Hepsinden daha acı olanı ise, 51 insanımız hayatını kaybetmişti.

Olayların durulmasının ardından yaptığı açıklamada Demirtaş, bu acı hadiselerin meydana gelmesinde, hükümetin izlediği politikaların halkta yarattığı duygu kırıklığının önemli bir payı olduğunu, dolayısıyla olayları salt HDP'nin çağrısıyla açıklamanın doğru olmayacağını belirtmişti. Ancak yaşananların hesabı büyük ölçüde Demirtaş'a ve HDP'ye kesildi. 6-8 Ekim Olayları, iki alanda önemli kayıplara neden oldu:

İlk olarak, çözüm sürecine zarar verdi. Çözüm Süreci'ni ortaya çıkaran ve devam ettiren en önemli unsur, toplumsal desteğin varlığıydı. Eğer toplum barış iradesinin arkasında durmasaydı, tarafların süreci başlatmaları da, sürdürmeleri de –imkansızca yakın derecede– güç olurdu. Yaşanan hadiseler sürecin arkasındaki halk desteğini zayıflattı, güvensizliği artırdı ve sürecin uzunca bir süre askıya alınmasına neden oldu.

İkincisi ise, siyasi alanın zayıflamasıydı. Demirtaş, Cumhurbaşkanlığı Seçimi sürecinde söylemi ve tarzıyla büyük bir beğeni toplamış, bu beğeni oy oranlarına da yansımıştı. Demirtaş'ın tarzı, sivil siyasetin alanın genişlemesi ve belirleyicilik kazanması noktasında önemli bir kazanım olmuş, HDP'nin farklı toplumsal kesimlere ulaşması yönünde bir umut doğurmuştu. Lakin 6-8 Ekim Olayları hem Demirtaş'a hem de HDP'ye çok büyük bir darbe vurdu. Yapılan çağrı siyaseti değil şiddeti, müzakereyi değil çatışmayı, siyasi aktörleri değil militanları ön plana çıkardı. Yakıp yıkımlar, saldırılar ve ölümler, bazı toplumsal kesimlerle HDP'nin bağını zayıflattı. Dindar ve muhafazakar Kürtler ile orta ve üst sınıf Kürtlerde, PKK ve HDP'ye karşı zaten önceden var olan korku bu olaylarla birlikte tavan yaptı. Bu kesimlerde PKK'nin hükümferma olması durumunda tüm kazanımlarının yerle bir edileceği ve kendilerine hayat hakkı tanınmayacağı düşüncesi güçlendi.

6-8 Ekim Olayları ve sonrasında özellikle Cizre'de olanlar, bu kesimler ile HDP'nin arasındaki mesafenin açılmasına neden oldu. Aradan geçen süre zarfında HDP bu endişeleri izale edecek bir siyaset üretmedi. HDP, kırılan insanların

gönlünü almada, yıkılan köprüleri tekrardan inşa etme eksik kaldı. Bu durum HDP adına seçimlere eksi bir puan olarak yansiyabilir.

3. HDP'nin barajı aşma planında CHP'den gelmesi beklenen oylar önemli bir yer tutuyor. Buna göre, partilerinin yeterli ve etkili bir şekilde muhalefet edemediğini düşünen CHP'lilerden bir kısmı HDP'ye yönelecek. *"Biz nasılsa iktidar olamıyoruz, hiç olmazsa HDP parlamentoya girsin, AKP ve Erdoğan'ı durdursun"* diyerek HDP'ye oy verecek ve böylece HDP'nin barajın üstüne çıkmasını sağlayacak.

CHP'den HDP'ye akacak oylar konusunda temkinli olmakta yarar var. Bir partiyi/lideri sempatik bulmak ile o partiye/lidere bağlanmak ve oy vermek birbirinden farklıdır. CHP'liler HDP'ye ve Demirtaş'a konjonktürel olarak sempatiyle bakabilir ve bu sempatiyelerini dillendirebilirler. Fakat bu, onların blok halinde HDP'ye oy vereceği anlamına gelmez. Yine de CHP'den çok sınırlı bir sempati oyu HDP'ye yönelebilir. Ama CHP'nin yaptığı önseçimlerden sonra bu da güçleşti, sınır daha da daraldı. Bu durumun HDP için dezavantajı, önseçimin CHP'ye başlıca iki faydası olmasıdır: İlk olarak, CHP tabanını harekete geçirdi ve tabanın partiye bağlılığı tazelenildi. İkincisi, Alevilerin CHP ile olan ilişkilerini kuvvetlendirdi. Birçok yerde önseçim Alevi adayların galibiyetiyle sonuçlandı. Bu da CHP'den HDP'ye kayması beklenen Alevi oylarının sayısını önemli oranda azaltacak bir etkidir.

4. HDP geleneği en yüksek oy oranına Cumhurbaşkanlığı Seçimi'nde erişti. Demirtaş 3.958.048 oy alarak yüzde 9.76 oranına ulaştı. Ancak bu seçimlerde katılım oranı yüzde 74.13 idi. İki sebepten ötürü 7 Haziran'da katılımın çok daha yüksek oranlarda seyredeceği öngörülebilir: Biri, bu seçimlere bütün partilerin hayati bir değer biçmesidir. AK Parti sistem değişikliğini (Başkanlık Sistemi) bir hedef olarak önüne koydu. Muhalefet partileri ise buna kategorik olarak karşı duruyor. HDP seçime parti olarak giriyor, onun alacağı sonuca bağlı olarak 8 Ha-

ziran sabahı iki farklı Türkiye tablosunun ortaya çıkması söz konusu. Bu hususların seçmenin ve partilerin motivasyonunu artırması ve katılım oranını yükseltmesi bekleniyor.

İkincisi, seçmenin özellikle son dönemlerde yerel ve genel seçimlere zaten büyük bir teveccüh gösteriyor olmasıdır. Katılım oranı 2011 genel seçimlerinde yüzde 87.1, 2014 yerel seçimlerinde ise yüzde 89.4 oldu. 2015 seçimlerindeki seçmen sayısı 53 milyon 765 bin. Seçime katılımın yüzde 85 civarında gerçekleşeceği varsayılırsa, HDP'nin yüzde 10 barajını aşması için yaklaşık 4 milyon 600 bin oy alması gerekecek. (Yurtdışındaki seçmenler de dikkate alındığında bu rakama 100 bin kadar artabilir.)

Buna göre, Demirtaş'ın aldığı oy temel alınsa dahi, HDP'nin barajı aşması için 700-750 bin yeni oy alması gerekecek. Ancak Cumhurbaşkanlığı Seçimi ile genel seçimler arasında dokuz aylık bir süre var. Böylesine az bir vakitte böylesine büyük bir oy kazancı sağlamak zor bir iş. Dolayısıyla seçime katılım oranı yükseldikçe HDP'nin barajı aşması güçleşecek.

5. HDP'nin listesi çok renkli; listelerde toplumun her kesiminde adayın ismini görmek mümkün. Listelerde başörtülü de var LGBT'li de. Müftü de var devrimci de. Muhafazakardindar da var gayrimüslim de. Ancak bu, listenin sorunlar içermediği manasını taşıyor. Bir kere HDP listesinin Türkiye'nin sosyolojisini yansıttığını söylemek güç. Mesela Batı illerinde solun açık ara ağırlığı hissediliyor. Listelerde önemli yerler –neredeyse tamamen– soldan gelen adaylara ayrılmış. Toplumsal tabanı bulunmayan isimlere muazzam bir ağırlık verilmiş. Tercih edilen isimlerin Türk ve Kürt orta sınıfları için bir çekicilik taşımadıkları çok net. Keza batıdaki AK Parti'ye oy veren ama HDP'ye de oy verme ihtimali bulunan muhafazakar Kürtler de göz ardı edilmiş. Bu grupların istemlerini karşılayacak ve onları HDP saflarına çekecek isimler de listelerde yer bulamamış. Dolayısıyla HDP listesi iddia edildiği kadar Türkiyeli değil.

6. HDP için en büyük tehlike bir çatışma halinin olmasıdır. Ağrı-Diyadin'dekine benzer çatışmaların yaygınlaşması HDP'ye iki yönlü menfi tesir eder: Bir taraftan siyaseti ön plana çıkarmaya çalışan HDP'yi tekrardan silahların gölgesinin altına iter. Diğer taraftan da HDP'nin bölge dışında etkin ve aktif bir siyaset yapabileme şansını asgariye indirir. Çatışmaların süreklilik kazanması durumunda, HDP Türkiye'nin batısında normal siyasi faaliyetlerini yürütemez, seçim kampanyasını sürdüremez, halkı yeni bir siyasete yelken açtığına ikna edemez. Patlayacak her bomba, atılacak her kurşun, kesilecek her yol öncelikle HDP'ye zarar verir ve onun Türkiyelileşme idealine darbe vurur.

6-8 Ekim Olayları hem Demirtaş'a hem de HDP'ye büyük bir darbe vurdu. Yapılan çağrı, siyaseti değiştirdi. Müzakereyi değil çatışmayı, siyasi aktörleri değil militanları ortaya çıkardı.

HDP'NİN SEÇİM BİLDİRGESİ

HDP'nin barajı geçebilmesi üç seçmen grubunu bir araya getirebilmesine bağlı. HDP'nin; geleneksel tabanını muhafaza etmesi, Cumhurbaşkanlığı Seçimi'nde kazandığı yeni seçmenlerini elde tutması ve bunlara ek olarak 700-750 bin yeni oyu hanesine yazdırması gerekiyor.

Bu gereklilik altında HDP seçmenlerin karşısına "Büyük İnsanlık" isimli beyannameyi çıkı. 52 sayfadan ve 12 başlıktan oluşan beyannameye bakıldığında HDP'nin bilhassa "yeni kazanılacak seçmen"e odaklandığı görülüyor. HDP kurmayları muhtemelen geçmişten bugüne gelinceye değin her şart altında kendine oy

verenler ile Cumhurbaşkanlığı Seçimi'nde Demirtaş'ı tercih edenlerin, bu seçimde de başka yere gitmeyeceğini hesap ediyorlar. Bunları "elde var bir" olarak görüp gözlerini yeni seçmenlere dikiyorlar. Nitekim HDP'den gelen tüm açıklamalar da bunu teyit ediyor. Hemen her HDP'li Demirtaş'ın kazandığı oyu bir başlangıç noktası olarak kabul ediyor ve bunun üzerinden ne kadar oya ihtiyaç duyulduğunun hesabını yapıyor.

HDP'nin beyannameyi de tamamen bu fikir üzerinden kaleme alınmış. Bölgeden gelecek oyların barajı aşmaya yetmeyeceğini, ancak metro-pollerde anlamlı bir oy artışıyla amacına varabileceğini düşünen HDP Beyannameyi, Türkiye'nin batısındaki seçmenlerin hassasiyetlerine sesleniyor.

HDP'nin birkaç hedef kitlesi var. Bunların başında; nefret düzeyinde AK Parti'ye ve Erdoğan'a karşı olanlar, CHP'ye oy veren Aleviler ve "Beyaz Türkler" geliyor. HDP beyannameyi bu grupları memnun edecek bir dil kullanıyor. Bu bağlamda beyannameye vurgulanması gereken üç önemli nokta var:

1. HDP'nin seçim stratejisi, Erdoğan ve AK Parti karşıtı bir temel üzerine oturuyor. Toplumun sol ve seküler kesimlerinde, AK Parti'nin 13 yıldır süren iktidarına ve Erdoğan'ın şahsına karşı biriken bir öfke var. AK Parti'nin anayasal düzeni değiştirmeyi ve parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçmeyi bir hedef olarak belirlemesi bu kesimlerdeki endişe, öfke ve nefreti kabartıyor. CHP'nin mevcut haliyle AK Parti'yi durdurma yönünde seçmenine bir umut vermesi bir arayışı beraberinde getiriyor. HDP bu arayışa bir yanıt olma iddiasıyla seçime giriyor. AK Parti'nin ancak kendisinin parlamentoya girmesi halinde frenlenebileceğini söylüyor ve tamamen AK Parti karşıtı argümanlara yaslanan bir söyleme dayanıyor.

Nitekim seçim beyannameyi de HDP, parlamenter sistemi demokratikleştireceklerini belirtiyor ve başkanlığa karşı olduğunu altını özellikle çiziyor: "HDP, açık bir biçimde karşı olduğu 'Başkanlık Sistemi'nin anayasa değişikliklerinin

temel koşulu haline getirilmesini kabul etmeyecek, Başkanlık sistemine geçit vermeyecek.”

Kısa vadeli ve konjonktürel siyasi hesaplar açısından bakıldığında bu tavrın bir açıklaması var. HDP “Başkanlık Sistemine açıkça karşı olduğunu” söyleme ihtiyacı hissediyor. Çünkü AK Parti karşıtlığı sebebiyle kendine oy verecek/vermeyi düşünecek seçmenlere bir teminat vermesi gerektiğini düşünüyor. Böylelikle ileride AK Parti ile işbirliği yapacaklarına ve birlikte anayasayı değiştireceklerine dair iddiaları boşa çıkarmaya çalışıyor. Başka partilere oy veren ama AK Parti’yi cezalandırma noktasında kendi partisinin performansını yeterli bulmayan seçmenleri kendi tarafına saflarına çekmek için AK Parti karşıtı söylemi en uç noktalara taşıyor.

Fakat uzun vadeli ve ilkesel düzeyde bakıldığında HDP’nin tavrı yanlış. Herhangi bir anayasal rejim (parlamentarizm, yarı-başkanlık, başkanlık) mutlak olarak doğru/iyi veya yanlış/kötü değildir. Zira her üç rejim de demokratik rejimlerdir. Bunların iyi örnekleri olduğu gibi kötü örnekleri de vardır. Önemli olan nasıl kurgulandıklarıdır. Bu itibarla siyasi partiler kategorik olarak bu rejimlerin yanında veya karşısında durmaktan imtina etmelidir. Mesela yerel demokrasiyi genişleten, kontrol-denge mekanizmalarına yer veren ve Kürt meselesinin çözümü için muazzam olanaklar yaratan bir başkanlık sistemi önerisi gelirse, HDP nasıl bir tavır alacaktır? “Hayır, Kürt meselesini çöze de biz başkanlık sistemini istemeyiz” mi diyecektir? Eğer derse, bunu seçmenlerine nasıl izah edecektir?

2. HDP’nin barajı aşıp aşmamasında Alevilerin tercihi çok belirleyici olacak. Aleviler, bugüne kadar genel olarak CHP’ye oy verdiler ve hatta denilebilir ki CHP siyasi varlığını Alevilere borçlu. Eğer Alevilerin verdiği destek olmasaydı CHP, Türkiye siyasetindeki bugün taşıdığı ağırlığa sahip olmayacaktı.

HDP, Alevi vatandaşların bu tercihini değiştirmeye çalışıyor. Alevilere, şimdiye kadar CHP’nin arkasında durduklarını ama CHP’nin

onlara gerektiği gibi sahip çıkamadığını söylüyor. Eğer HDP’ye oy verirlerse, Alevileri daha iyi temsil edeceklerini ve haklarını daha iyi savunacaklarını iddia ediyor. Bunun için de beyanname Alevilerin taleplerine yer veriliyor. Mesela Diyanet İşleri Başkanlığı’nın lağvedileceği, zorunlu din dersi uygulamasına son verileceği, cemevlerine ibadethane statüsünün tanınacağı, “özgürlükçü laiklik ilkesini ortadan kaldıran 4+4+4 uygulamasına” son verileceği belirtiliyor.

Araştırmalar CHP ile HDP arasında yüzde 4’e varan bir oy geçişinin imkan dahilinde olduğunu gösteriyor. Bu rakam her iki parti içinde hayati bir önem taşıyor. Eğer Alevilerin bir kısmının oylarının kendisine akmasını sağlarsa HDP’nin barajı aşması mümkün olacak. CHP ve Kılıçdaroğlu için ise Alevilerin oyunu kaybetmesi zor günlerin başlaması anlamına gelecek. CHP yüzde 25’in altına düşerse Kılıçdaroğlu’nun koltuğunu muhafaza etmesi güçleşecek. Buna mukabil CHP Alevi oylarını kendinde tutmayı başarır, CHP’nin oylarını bir miktar artırma ihtimali doğacak, Kılıçdaroğlu rahatlayacak ve konumunu tahkim edecek. Fakat bu durumda da HDP’nin barajı aşması güçleşecek.

Bu nedenle seçime kadar olan sürede, Alevi oylarını almak için CHP ile HDP arasındaki rekabetin kızışacağı, Alevileri kendi taraflarına çekmek için iki partinin sert bir mücadeleye gireceği öngörülebilir.

3. HDP’nin seçim beyannamesinde öncelikli olarak gözetilen grupların yanı sıra, toplumda mağdur olan/edilen tüm kesimlerin duyarlılıklarına da hitap ediliyor. HDP, mağdurların sözcülüğüne soyunuyor; Kürtlerin, Alevilerin, LGBT’lilerin, kadınların, çocukların, işsizlerin vb. taleplerine ses vermek istiyor. Bu, HDP’nin “Kürt partisi” olmaktan çıkıp bir “sol parti”ye dönüşme yolunda attığı bir adım olarak okunabilir. Elbette HDP öteden beri kendini sol olarak nitelendiriyordu. Ama halk nezdine HDP geleneği hep bir “Kürt partisi” olarak yer edindi. HDP de öncelikli olarak bir Kürt partisiydi, bir

sol parti değil. Seçim beyannamesi, HDP'nin bu algıyı değiştirmek için kararlı olduğunu gösteriyor. HDP artık bir Kürt partisi olarak değil de sol parti olarak anılmayı talep ediyor.

4. HDP'ye yönelik önemli eleştirilerden biri de, yapıcı değil yıkıcı bir siyaset tarzına sahip olması, sürekli olarak yapılanları eleştirmesi ama çözüm adına bir plan ve proje ortaya koymamasıydı. Beynamede HDP bu tavrını değiştirmeye çalışarak, eğitimden sağlığa, çevreden iş güvencesine, dış politikadan yargıya, şehircilikten ekonomiye birçok alanda vaatlerini sıralıyor. Böylelikle negatif değil pozitif bir siyaset izleyeceğinin işaretlerini veriyor.

HDP VE ÇÖZÜM SÜRECİ

“Kürt Sorunu ve Çözüm Süreci” beyannamenin 12. ve 13. sayfalarında yer alıyor. Burada dikkat edilmesi gereken üç önemli konu var:

1. HDP, Dolmabahçe Mutabakatının önemini hatırlatıyor ve burada deklare edilen on maddeyi çözümün ilkesel çerçevesi olarak kabul ediyor. Bilindiği üzere Öcalan tarafından yazılan on maddede, demokratik siyasete, özgür ve anayasal vatandaşlığa, kadın ve çevreye dair toplumsal taleplere, çözüm sürecinin sosyo-ekonomik yapısına dair hükümler var. Öcalan, bu on maddenin yeni bir anayasada somutlaşması gerektiğini belirtiyordu. Burada önem taşıyan husus; adı geçen on maddenin bugün HDP'nin oylarına talip olduğu kesimleri rahatsız edecek bir içeriğe sahip olması, tersine birçok yerde örtüşmesidir.

2. HDP, “birlikte yaşama iradesine” vurgu yapıyor ve çözümü Türkiye'nin sınırları içinde sağlamayı esas alıyor. Zaten “demokratik cumhuriyet ve ortak vatan” Öcalan'ın on maddesinin özünü teşkil ediyordu. Öcalan, milletin demokratik ölçütlerle yeniden tanımlanmasını ve bunun çoğulcu demokratik sistem içinde yasal ve anayasal güvencelere bağlanmasını istiyordu.

HDP de buna paralel olarak, devletin tüm ayırıcı ve anti-demokratik uygulamalarına rağ-

men Türkiye halklarının bir arada yaşamaya devam ettiğini belirtiyor. Tarihi dayanakları olan bu birlikteliğin demokratik bir cumhuriyetin temelini oluşturduğunu iddia ediyor ve HDP'nin siyasi misyonunu da “demokratik cumhuriyetin inşası” olarak belirliyor. Çözümü ve barışı da bu minvalde değerlendiriyor. HDP, başta Kürt meselesi olmak üzere Türkiye'nin tüm demokrasi sorunlarının çözümü için çalışmayı taahhüt ediyor.

Bu, çözümü Türkiyelileşme siyaseti içinde okuyan bir dil. HDP, klasik seçmenin kendi çerçevesini kabul ettiğinden emin, bu nedenle çözüm sürecine dair konuşurken de daha ziyade Türkiye'nin batısına konuşuyor ve buradaki seçmenlere bazı güvenceler veriyor. HDP, Türkiye'nin birliğine aşırı hassasiyet gösteriyor. Çünkü ancak sınırları tartışma konusu olmaktan çıkarak Türkiye'nin her yerinde siyaset yapabileceğini ve herkesten oy isteyebileceğini görüyor. Birlik konusunda teminat vererek, geçmişteki olaylar nedeniyle kendisi hakkında oluşan algıyı ve endişeleri silmek istiyor. Şüphesiz bu zaman alacak. Fakat “birlik siyaseti”nin bu derece açık ilanı, HDP'nin kimlik değiştirme ve Türkiye partisi olma iradesinin güçlüğüne karine teşkil ediyor.

3. HDP “her koşulda silahsız çözüm ve demokratik siyaseti savunacağının” sözünü veriyor.

“Her koşulda” ifadesinin kullanılması iki açıdan önemli: İlkin, bu sözün verilmesi çözüm sürecinde bundan sonraki dönemde karşılaşılması muhtemel bazı problemlerin ancak demokrasiyle giderilebileceğini benimsemek ve başka bir çare aramamak anlamına geliyor. İkincisi, her koşulda silahsız ve demokratik siyasetin arkasında durulacak olması, bundan böyle PKK'nın herhangi bir gerekçeyle Türkiye'de tekrardan silahlı mücadeleye girişmesini kabul edilemez kılıyor. HDP beyannamesinin en önemli taahhüdü budur.

Bu meyanda çözüm sürecinin öneminin ve değerinin altı bir kez daha çizilmelidir. Çözüm süreci sayesinde bütün siyasi aktörler, ülkenin tüm sorunlarına ancak demokratik siyaset içinde bir çare bulunabileceğini kabul eder bir noktaya gel-

diler. Bir başka ifadeyle süreç, demokratik yönde zihinsel bir dönüşüme ve sıçramaya yol açtı. Sadece bu bile, sürecin Türkiye demokrasisine ne kadar büyük bir katkı yaptığını göstermeye yeter.

SEÇİM BARAJINI AŞMAK VEYA AŞMAMAK

HDP'nin seçim barajının üstünde kalıp kalması, Türkiye'de farklı siyasi gelişmelere kapı arayacaktır. HDP'nin barajı aşması halinde olması muhtemelen gelişmeler şunlardır:

1. Milletvekili genel seçimlerinde uygulanan yüzde 10 ülke barajı, Türkiye demokrasisinin en önemli ayaklarından biri. 12 Eylül darbe yönetiminin bir icadı olan bu yüksek baraj, ilkin muhafazakar/mütedeyyin kesimlerin partilerini Meclis dışında tutmak için getirilmişti. Günümüzde ise baraj en çok Kürtlerin siyasi taleplerinin taşıyıcılığını yapan partileri mağdur ediyor.

Barajın, temsiliyet noktasında büyük bir soruna yol açtığı açık. Buna rağmen Türkiye'de siyasi partiler baraja karşı ilkeli ve tutarlı bir tavır geliştiremediler. Genelde muhalefette iken barajdan şikayetçi olanlar, iktidara geldiklerinde barajın sağladığı avantajlardan istifade etmeyi tercih ettiler. "İstikrar" ve "koalisyonlara mahkum olmama" adına barajı savunur pozisyona geçtiler. Böylelikle baraj şimdiye kadar varlığını muhafaza edebildi. Eğer HDP barajı geçerse, seçim barajı anlamını ve işlevini kaybeder. Ve muhtemelen 2015 Haziran'ında oluşacak olan yeni parlamento, bu demokrasi ayıbını ortadan kaldıracak bir formül üretir.

2. HDP yüzde 10'un üzerinde bir oy aldığı Türkiye siyasetinin merkezine yerleşir. Türkiye'nin her kesiminden ve bölgesinden oy talep eden bir partiye dönüşür; bu da onu daha sorumlu davranmaya iter. Kürt meselesi partinin önceliği olmaya devam eder ama HDP sahip olduğu imkanların tümünü bu meseleye hasretmez, ilgi alanlarını genişletmek durumunda kalır. HDP etkili, tutarlı ve yapıcı bir muhalif hat oluşturur-

bilirse, Meclis'teki diğer muhalefet partilerini de –bilhassa CHP'yi de– etkiler. Ciddi bir rakibin parlamentoda yer alması, CHP'nin bazı politikalarında –mesela Kürt meselesinde– değişikliklere sebebiyet verebilir.

3. Barajı aşmak HDP'nin yeni bir anayasa yapacak olan Meclis'teki pazarlık gücünü artırır. AK Parti de, HDP de yeni bir anayasa yapılmasında mutabıklar ama yeni anayasadan beklentileri ve öncelikleri farklı. AK Parti başkanlık sistemine, HDP ise Kürt meselesinin de çözümüne katkıda bulunacak ademimerkeziyetçi bir yapının inşasına öncelik veriyor. Bu durumda taraflar iki türlü davranabilirler: Ya bir araya gelmez ve birbirleriyle çatışırlar. Bu, ikisine de zarar verir, çünkü hiçbiri istediğini gerçekleştirmiş olmaz. Ya da taleplerinin tevil edilebileceğini düşünür ve iki tarafın taleplerini ortaklaştırarak asgari bir paydanın bulunmasına çabalarlar. Yeni anayasa yapma iradesi ve taleplerinin tevil edilebilirliği, iki partinin uzlaşmalarını gerekli kılıyor.

Yerel demokrasiyi genişleten, kontrol-denge mekanizmalarına yer veren ve Kürt meselesinin çözümü için muazzam olanaklar yaratan bir başkanlık sistemi önerisi gelirse, HDP nasıl bir tavır alacaktır?

4. HDP barajı aştığında, silahlı mücadele bir seçenek olmaktan çıkar. Barajı aşmak, ülke çapında yaklaşık beş milyon oya ve parlamentoda 50'nin üzerinde vekile sahip olmak anlamına gelir. Buna belediyeleri, sivil toplumu, medyayı da eklediğinizde büyük bir siyasi güç ortaya çıkar. Böylesine bir siyasi gücün silaha sarılmasının gerekçesi kalmaz. Bu, HDP'nin barajı geçmesinin üreteceği en hayırlı sonuç olur.

HDP'nin baraj altında kalması durumunda ise olası gelişmeler şöyle sıralanabilir:

1. HDP parlamentoya giremediğinde muhalefetin meydanlara taşınacağını, sokakların karıştırılacağını ve şiddetin kentleri esir alacağını belirten yorumcular var. PKK'lı ve HDP'li bazı yöneticilerin açıklamaları da bu öngörülerini güçlendiriyor. Mesela Demirtaş, seçim sürecinin başında “Barajı aşmazsanız ne olur?” soruna şu yanıtı vermişti:

İlk eksikliği kendimizde arayacağız. Çünkü barışı, adaleti, kardeşliği, özgürlüğü savunan partinin ilkeleri sorgulanamaz. Kendimizi sorgulayacağız. İkinci sonucu; devlet barajı düşürmeyerek bu siyasi çizginin, birlikte yaşam çizgisinin hayatta kalmasını istemiyorsa; HDP'yi oluşturan bileşenler de kendi siyasi hesaplarını ona göre yapacak. Sonucu nereye gider, bilemem.

Fakat seçimlere yaklaşıldıkça bu dil değişti. Barajın aşılması durumunda mücadelenin siyasi alanda verileceğinin altı çizildi. Demirtaş, hiçbir ilkelerinden vazgeçmeden siyasette durmaya devam edeceklerini söylemeye başladı:

Şüphesiz eşit bir yarış yürütmüyoruz. Diğer partiler hazineden yardım alıyor. Eşit olmayan yarışta, barajı aşacağız diyoruz. Barajı aşmazsak, kıyamet kopmaz. Barajı aşmazsak siyasetten çıkmış olmuyoruz. Barajı aşamazsak gidip yerelde parlamento kurmak gibi bir durum yok. Demokratik haklarımızı kullanıp erken seçimi zorlarız. Barajı aşmazsak, biz de erken seçim yapılması için çok ciddi çalışmalar ve kampanyalar yürüteceğiz. Çünkü 60 ya da 70 milletvekili çalınmış olacak. Sonuçta, seçmen, AKP'ye oy vermemiş olmasına rağmen vekiller gidip o koltuklarda oturacak. Hangi vekilin içine sinecek bu? Biz barajı aşamazsak, hiçbir ilkemizden vazgeçmeden siyaset yapmaya devam ederiz.

HDP barajı aşmadığında, belki birkaç tepki söz konusu olabilir ama kıyamet kopmaz. Her siyasi aktör, belli bir meşruiyet zemininde hareket etmek zorundadır. Parlamentoya girilmedi diye savaş başlatılamaz. Heveslenenler olsa da bunun bir meşruluğu olmaz. Çatışmalı bir sürece girilip girilmemesinde, seçim sonuçlarından ziyade, sürecin alacağı hal etkili olacaktır. Sürecin tarafları

arasında mutabakat oluşur ve buna uygun davranılırsa, baraj altında kalmanın doğuracağı sıkıntılar asgariye indirilebilir.

2. HDP'nin barajı aşmadığında Türkiyelileşme iddiasından vazgeçeceğini, bölgeye çekileceğini, bir “Kürt parlamentosu” oluşturacağını ve fiili özerk bir yönetim kuracağını iddia edenler de bulunuyor. Bunlar da gerçeklikten uzak. “Türkiyelileşme” doğru bir perspektif. Çünkü Kürtlerin önemli bir kısmı Türkiye'nin batısında yaşıyor. Dolayısıyla Kürtlere ve Kürt meselesine odaklanan her partinin Türkiye'yi ve Türkiyelileşmeyi gözetmesi bir zorunluluktur, HDP barajı aşmadı diye bundan vazgeçmez. Bir “Kürt Meclisi” ve fiili özerklik uygulamaları da devletten önce, Kürtler arasında kanlı çatışmalara sebebiyet verir. Muhtemelen tüm siyasi aktörler bunları hesaplamaktadır ve öncelikle Kürtlere zarar verecek bu tür maceralara girişmekten uzak duracaklardır.

3. HDP'nin ne kadar oy alarak barajın altında kaldığına bağlı olarak karşılaşılabilecek sorunlar ve sorunların muhatapları farklılaşır. Eğer HDP yüzde 6-7 civarındaki bir oyla baraja takılırsa, bu oy büyük bir başarısızlık olarak addedilir. HDP projesi sorgulanmaya başlanır, yöneticilerin akıbeti masaya yatırılır. Ama eğer HDP yüzde 9 ve üzeri bir oyla Meclis dışında kalırsa, bu takdirde tartışma daha çok temsiliyet üzerinden yürür. Temsilde bir sıkıntı baş gösterir. Parlatonun meşruluğu tartışılır. Meşruluğu zayıf bir Meclis tablosunda yeni anayasa hedefini gerçekleştirmek çok zorlaşır. Erken seçim talepleri yoğunlaşır.

4. Cumhurbaşkanı Erdoğan, HDP'nin Meclis dışında kalması halinde muhatap olmaktan çıkacağını belirtti. Eğer bu mutlak bir kararsa, bu kararlar çözüm sürecinin yapısı kaçınılmaz olarak değişime uğrar. Bu takdirde devlet, ya Kandil ile doğrudan masaya oturur veya aracılık yapacak yeni bir aktörü devreye koymak zorunda kalır.

5. Barajın altında kaldığında HDP'de bir muhasebe süreci başlar. İddialarının büyüklüğüne ve hatırı sayılır bir tarihi mirasa rağmen neden halen yüzde 10'un aşamadığı tartışılır. Eksikler

gündeme gelir, nerede hata yapıldığının sorgulaması yapılır. İki dönemdir parlamentoda yer alan bir hareketin, hem de en gerekli olduğu bir dönemde parlamento dışında kalmasına neden olan kararı verenler hesaba çekilir. Başarısızlıktan sorumlu tutulanların ödeyeceği bir siyasi bedel olur. Bu da HDP içinde yeni bir yapılanmayı zorunlu kılar. Kısacası ortaya çıkacak sonuç, hem Türkiye siyasetine önemli bir etkiye bulunur, hem de HDP'nin kaderini şekillendirir.

SONUÇ YERİNE

HDP'nin rakiplerinden farklı bir durumu var. 2007 ve 2011'de bağımsız adaylarla yarışan HDP bu kez parti olarak seçime giriyor. Parti yerine bağımsız adaylarla seçime girmenin kendine has özellikleri vardı. Bir kere, HDP için seçim alanı Türkiye'nin tamamı değil sadece birkaç bölgesiydi. HDP bütün şehirlerde değil belirlenmiş şehirlerde aday çıkarıyordu. Politikasını neredeyse tek bir meseleye (Kürt meselesine) indirgiyordu, bütün sözlerini de bunun üzerinden söylüyordu. Doğal olarak hedef kitlesi de sınırlıydı; HDP tüm seçmenlerin yerine yalnızca belli bir sorunla hemhal olan seçmenlerin oyuna talip oluyordu.

7 Haziran seçimlerine parti olarak girme kararı ise HDP'yi yeni yükümlülüklerin altına soktu. HDP artık sadece belli bir kimliğe değil Türkiye'deki her kimliğe ve bireye seslenmek durumunda. HDP'nin her kesimle ilişkiye geçmesi, herkesin isteklerine kulaklarını açması, endişelerini gözetmesi, taleplerini bilmesi ve bunlara karşılık vermesi gerekiyor. Bütün vatandaşlara derdini anlatması, bütün vatandaşların derdini dinlemesi ve herkesin hassasiyetlerine saygı göstermesi icap ediyor.

HDP, bütün Türkiye'nin temsilciliğine soyunduğuna göre, artık ondan ülkenin her problemine dair sözünün olması bekleniyor. HDP'nin artık bir tek Kürt meselesi ile ilgilenmesi düşünülemez. HDP'nin ekonomi, dış politika, şehircilik, sağlık, eğitim, çevre, ulaşım vb. diğer konularda sorunları bilmesi, bunlar için uygulanabilecek çözümler üretmesi gerekiyor. Dolayısıyla parti olarak seçime girmek HDP'yi hem alanını (tüm Türkiye), hem muhataplarını (tüm seçmenler) ve hem de ilgilerini (tüm sorunlar) genişletmeye ve büyütme zorluyor.

2015 seçimlerindeki HDP bu ekseninde değerlendirilmeli. Hiç şüphesiz HDP'nin aday listeleri de, seçim vaatleri de eleştiriye açıktır. HDP'nin iddia ettiği üzere Türkiye'nin tüm renklerini hakkıyla teslim eden bir aday kompozisyonu oluşturmadığı belirtilebilir. İktidara gelmeyeceğinin verdiği rahatlıkla bütün iyi niyetlerini bir sepetin içinde topladığı söylenebilir. Bazı vaatlerin gerçeklikle bağının kopuk olduğu ifade edilebilir. Bazı vaatlerindeki tutarsızlıklara değinilebilir vs. fakat burada asıl önemli olan HDP'nin kimlik değişimini önüne koyması ve her kesimi yakalamaya çalışan bir programla halkın önüne çıkmasıdır. HDP, siyasetin merkezine yerleşmek istiyor. HDP'nin önünde zorlu bir yol var. Bu yolda bazen yalpalama olabilir ama merkeze yürüme iradesi devam ettikçe söylem ve eylemdeki aşırılıklar zamanla yumuşayacaktır. HDP'nin kimlik değiştirdiğine ve Türkiyeli bir parti olduğuna dair yeni bir toplumsal bilginin oluşması gerekiyor. Bunun için de HDP'nin hem zamana, hem de toplumsal talepleri karşılayan politika üretimine ihtiyacı bulunuyor.

Demokrasilerde her seçim önemlidir. Zira her seçim, ülkenin yönetim kadrolarını belirler ve geleceğini şekillendirir. Ancak bazı seçimler, hem içinde bulunulan şartlar hem de gündeme taşıdığı konular nedeniyle daha fazla önem taşır. Çünkü bu tür seçimlerin sonuçları, ülkenin bütün siyasi dengelerini değiştirme potansiyeline sahiptir.

Türkiye 7 Haziran'da böyle bir genel seçim yapacak. Tartışma masasında yeni anayasanın yapılması, yönetim sisteminin değişmesi ve çözüm sürecinin akıbeti gibi son derece önemli meseleler var. Seçim gecesi ortaya çıkacak olan siyasi tablo, bu meselelerde ne şekilde yol alınacağını gösterecek. Dolayısıyla 7 Haziran seçiminin hayati bir değeri haiz olduğu söylenebilir.

Bugün Halkların Demokrasi Partisi'nde (HDP) temsil edilen siyasi gelenek, 2007 ve 2011'de yüzde 10'luk baraj nedeniyle seçimlere bağımsız adaylarla girmişti. 2015 genel seçiminde ise HDP parti kimliğiyle yarışma kararı aldı. Bu kararla birlikte kamuoyunun ilgisi HDP'ye odaklandı. İnsanlar en çok HDP'nin nasıl bir performans göstereceğini ve yüzde 10 barajını aşıp aşamayacağını merak ediyor. Bu normal; çünkü HDP'nin parlamentoda yer alıp almamasına bağlı olarak politik hesaplar gözden geçirilecek, siyasi pozisyonlar belirlenecek, senaryolar yeniden yazılacak.

HDP barajı aşmak için önemli hamleler yaptı. Söylemini değiştirdi, hizmeti öngören bir beyanname hazırladı ve merkeze yöneldi. Kemikleşmiş etnik siyaseti aşmaya çalıştı, geleneksel olarak kendisine destek verenlerin dışındaki kesimlerin oylarına talip oldu. "Kürt partisi" kimliğinden sıyrılıp "Türkiyeli olma", "sol bir parti olma" hedefini önüne koydu.

Seçmenin HDP'deki bu değişikliğe kısa vadede nasıl bir tepki vereceği ve HDP'nin barajı aşıp aşmayacağı 7 Haziran gecesi belli olacak. HDP'nin önünde uzun ve zorlu bir yol var. Eğer HDP barajı geçerse bu yolda çok büyük bir aşama kaydetmiş olacak. Ama eğer baraj altında kalırsa, bu takdirde HDP'nin toplumu Türkiyelileştirmeye ikna etmesi ve merkeze yerleşebilmesi için çok daha fazla çaba sarf etmesi gerekecek.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org